

dfir

DANMARKS FORSKNINGS- OG
INNOVATIONSPOLITISKE RÅD

Forskningsinformeret velfærdsinnovation i de danske kommuner

Danmarks Forsknings- og
Innovationspolitiske Råd

Publikationen kan hentes på www.ufm.dk/DFiR eller rekvireres fra
Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råds sekretariat, e-mail DFiR@ufm.dk

Udgivet af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd
Oktober 2024

Uddannelses- og Forskningsministeriet
Bredgade 40-42
1260 København K.

Design og tryk: Stibo Complete
Oplag: 300

ISBN til web: 978-87-93807-77-8
ISBN til tryk: 978-87-93807-78-5

Forskningsinformeret velfærdsinnovation i de danske kommuner

Danmarks Forsknings- og
Innovationspolitiske Råd

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Kapitel 1 · Sammenfatning og anbefalinger	9
Kommunerne skal have et klart mandat til at indgå i forsknings- og innovationssystemet	9
Der skal indføres et nyt paradigme for vurdering af kvaliteten af velfærdsforskning og -innovation	10
De offentlige midler til forskningsinformeret velfærdsinnovation skal konsolideres i en samlet fond	11
Den danske velfærdsforskning og -innovation skal styrkes	13
Der skal være bedre rammer for kommunernes forskningsdeltagelse	13
Styrk brobygningen mellem forskning og kommuner	14
Kapitel 2 · Indledning og baggrund	15
Undersøgelsens formål og afgrænsning	15
Baggrund	17
Evidensbaseret praksis versus forskningsinformeret velfærdsinnovation	19
Kapitel 3 · Systemet for understøttelse af forskningsinformeret velfærdsinnovation	20
Producenter, mediatorer og finansieringskilder af og til forskningsinformeret kommunal velfærdsinnovation	22
Kapitel 4 · Velfærdsområderne på tværs	31
Dansk velfærdsforskning og -innovation har potentiale for at vokse sig stærkere	31
Praksisrelevansen kan styrkes	31
Videnskabsinterne kvalitetsvurderingskriterier fremmer ikke altid forandring i praksis	33
De private fonde sætter kursen for velfærdsforskningen i Danmark	33
Brobygningen mellem forskning og den kommunale sektor bør styrkes	36
Brugere og medproducenter af forskning og innovation: Kommunerne	37

Kapitel 5 · Internationale eksempler	39
Finansiering af kommunerelevant forskning og innovation i Norge	39
Regieorgan SIA	41
Kapitel 6 · Metode	43
Litteraturreview	43
Informantsamtaler og konsultationer	43
Studietur til Oslo	46
DFIR konference 2024	46
Folkemøde 2024	46
DFIR arbejdsgruppe	46
Medlemmer af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd 2023-2026	47
Referencer	48
Noter	51

Forord

Den kommunale opgavevaretagelse inden for dagtilbuds-, skole-, social-, beskæftigelses- og sundhedsområderne står over for en række strukturelle, økonomiske og faglige udfordringer. De inkluderer demografiske forandringer med en aldrende befolkning og udfordringer med at rekruttere fagprofessionelle, der kan varetage borgernære opgaver.

Derudover skal kommunerne håndtere en lang række komplekse og forbundne problemstillinger såsom udsathed, mistrivsel og ulighed inden for sundhed og uddannelse, beskæftigelsesindsatser samt forebyggelse og behandling af kroniske sygdomme og multisygdom. Udvidelsen af det nære sundhedsvæsen betyder, at kommuner skal varetage stadigt flere forebyggelses- og sundhedsopgaver og dermed håndtere presset fra et stigende antal plejekrævende ældre og borgere med kroniske sygdomme. Alle disse udfordringer skal løses inden for de kommunale driftsbudgetter, der er under pres. Budgetbegrænsningerne betyder ofte, at kommunerne ikke kan prioritere yderligere ressourcer til områderne.

Øget inddragelse og anvendelse af relevant forskning i kommunernes arbejde med at udvikle innovative velfærdsydelser bør være en del af løsningen på ovenstående. Det indbefatter, at de nye tiltag og løsninger bygger på god og valideret viden, der kan efterprøves eller være til genstand for drøftelse og udvikling, og på metoder, der kan fremme kvalitet i den borgernære velfærd. Forskning kan hjælpe og inspirere beslutningstagere og velfærdsprofessionelle til at

forstå udfordringerne, designe løsningerne og evaluere konsekvenserne af ændringer og tiltag. Desuden kan forskning levere viden om ændringer i behov og rammebetingelser, om mulige løsningers potentiale for at skabe værdi for den enkelte borger og om hvordan man bedst sikrer langvarige, systemiske forandringer. Regeringens aktuelle ambitioner om afbureaukratisering og frisættelse af kommunerne kalder ligeledes på et stærkere vidensgrundlag for kommunernes indsatser.

Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd har med denne rapport sat sig for at kortlægge det nuværende system, der understøtter den forskningsinformede velfærdsinnovation i kommunerne. Kortlægningen kan udgøre et udgangspunkt for en diskussion om fremtiden. Den udgør også baggrunden for rapportens anbefalinger med relevans for både forsknings- og innovationssystemet, kommuner og andre aktører.

Rapporten er blevet til på baggrund af en række forskellige møder med repræsentanter fra forskningsverdenen, kommuner, styrelser, Uddannelses- og Forskningsministeriet, fonde, tænketanke og fagforeninger. DFIR retter en stor tak til de mange, der har bidraget med deres tid og uvurderlige viden til projektet.

Frede Blaabjerg

Formand for Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd
September 2024

Kapitel 1

Sammenfatning og anbefalinger

I denne rapport tager Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFIR) udgangspunkt i en hypotese om, at den borgernære velfærd i kommunerne har potentiale for at få langt større gavn af forskning og innovation. Men ofte ser vi, at der enten ikke er tilstrækkelig forskning, at den forskning, der er, ikke er tilstrækkeligt relevant eller anvendelig for kommunerne, eller at lovende og veltillagte forskningsinformerede velfærdsinnovationsprojekter ikke lever videre og bliver udbredt til andre sammenhænge, når projektperioden og finansieringen udløber. For at realisere det uudnyttede potentiale er der behov for mere robuste og langvarige samarbejder mellem forskningsverdenen og kommunerne. Desuden skal den danske anvendelsesorienterede og praksisrettede velfærdsforskning få bedre betingelser. Og kommuner, der indgår i forsknings- og innovationsaktiviteter, skal have de rigtige rammer hertil.

I rapporten præsenteres en kortlægning af det eksisterende system, der for nuværende udgør rammerne for den forskningsinformerede velfærdsinnovation i kommunerne. Kortlægningen bygger på et litteraturstudie samt en række informantsamtaler, konsultationer og uformelle møder med relevante interessenter. Se kapitel 6 for en uddybning af projektets metode.

På baggrund af projektet afgiver DFIR anbefalinger til, hvordan man kan udvikle og styrke et system, der fremmer mobiliseringen af forskningsinformeret viden og innovative løsninger i det kommunale landskab til gavn for borgere og samfund.

Kommunerne skal have et klart mandat til at indgå i forsknings- og innovationssystemet

1. anbefaling

DFIR anbefaler, at kommunernes mandat til at indgå i forsknings- og innovationsaktiviteter præciseres og styrkes.

De danske kommuner brugte i 2023 omkring 228 mia. kr. på dagtilbud, folkeskole, ældrepleje og andre velfærdsområder.¹ På trods af det store forbrug er de danske kommuner ikke en integreret del af det danske forsknings- og innovationssystem. Mange kommuner bidrager til og indgår i forsknings- og innovationsaktiviteter, men kommunernes forskningsdeltagelse er overordnet set meget begrænset. Det skyldes, at der er uklarhed om mandatet for kommunernes medvirken i forsknings- og udviklingsaktiviteter. Som det eneste område har kommunerne en ubestemt pligt til at medvirke i forskningen på sundhedsområdet, men ikke på andre områder. DFIR anbefaler, at kommunerne

gives et klart mandat til at indtage en plads i det danske forsknings- og innovationssystem.

Der skal indføres et nyt paradigme for vurdering af kvaliteten af velfærdsforskning og -innovation

2. anbefaling

DFIR anbefaler, at udmøntning af offentlige midler til velfærdsrelateret forskning og innovation foregår efter et andet paradigme for kvalitetsvurdering, der tager udgangspunkt i en missionsdrevet tilgang.

De kvalitetsvurderingskriterier, der anvendes i det nuværende forskningsfinansierende system til udmøntning af midler, vurderer først og fremmest kvalitet ud fra rent videnskabsinterne kriterier. Denne tilgang øger kløften mellem forskning og praksis i oversættelsen af viden og i forskningens forankring og samarbejde i praksis. Kvalitetsvurderingskriterierne fremmer dermed ikke forandringer

i praksis, navnlig ikke i driftsorienterede organisationer som kommunerne. Det danske forsknings- og innovationssystem bør i langt højere grad fremme eksperimenterende forskning og forskningsdesign, der aktivt inddrager borgere og fagprofessionelle, og som dermed også sikrer medejerskab og levedygtighed i praksis.

En større del af forsknings- og innovationsaktiviteterne inden for velfærdsområdet bør desuden være missionsorienterede, hvilket i denne sammenhæng betyder, at de bør tage livtag med betydelige og ofte komplekse udfordringer, hvor løsningerne ikke ligger lige for. De bør foregå i et inddragende samarbejde i en tæt dialog med lokale behov samt være målgruppefokuserede og tæt på velfærden. Missionsdrevne forskningsdagsordener skal formuleres i fællesskab med partnere, som i dette tilfælde er politikere på både nationalt og lokalt niveau, de relevante fagministerier, de kommunale forvaltnin-

ger, de fagprofessionelle i kommunerne og borgerne.

Der er derfor brug for at operere med et andet paradigme for udmøntning af offentlige midler til velfærdsinnovation for at sikre den højeste grad af samfundsmæssig værdiskabelse og aftryk (impact), levedygtighed (sustainability) og relevans for praksis. De offentlige midler skal desuden støtte forskning af høj videnskabelig kvalitet, men inden for dette paradigme. Midlerne bør også gå til at afprøve og fremme allerede lovende indsatser. I udviklingen af kvalitetsvurderingskriterierne kan der trækkes på erfaringerne fra bl.a. Partnerskabet for Børneforskning, visse private fonde og internationale eksempler. Kvalitetsvurderingskriterierne skal udvikles løbende i tæt dialog med centrale aktører.

DFIR foreslår i første omgang, at projekterne vurderes ud fra følgende parametre:

- Videnskabelig kvalitet
- Overordnet design og metodevalg og kohærensens heri
- Samarbejdet mellem forskning og praksis, herunder reel inddragelse og/eller samskabelse med og nærhed til praksis
- Gennemførlighed
- Kvaliteten af arbejdsfællesskabet
- Relevans for praksis
- Potentiale for forandring i praksis med fokus på at skabe konkrete, positive forandringer for de primære målgrupper
- Potentiale for levedygtighed i praksis, herunder for at sikre overgangen mellem projekt og levedygtig drift bl.a. gennem organisatorisk forankring og ledelsesinvolvering i de/n deltagende kommune/r
- Hvis relevant, potentiale for videre udbredelse, overførlighed og/eller skalerbarhed
- Opbygning af forskningsanvendelseskapacitet på organisatorisk niveau (research capacity)

- Opbygning af kompetencer til at anvende forskning blandt fagprofessionelle i kommunerne (research literacy)

En sådan tilgang kan bidrage til, at forskningen kommer den enkelte borger til gavn enten direkte eller i form af videns- og kapacitetsopbygning i myndigheds- og udførerorganisationerne, der på længere sigt kan skabe værdi. Virkemidlerne skal tilstræbe at fremme organisatorisk forankring og levedygtighed i praksis, herunder overgang til drift og dækning af lønomkostninger hertil.

De offentlige midler til forskningsinformeret velfærdsinnovation skal konsolideres i en samlet fond

3. anbefaling

DFIR anbefaler, at regeringen og Folketinget konsoliderer udmøntningen af midler til den udfordringsdrevne og missionsorienterede, praksisnære og anvendelsesorienterede forskning og udvikling inden for den borger-nære velfærd, der kan håndtere ovenstående udmøntningskriterier.

Forskning og innovation med relevans for den borgernære velfærd bliver i stigende grad finansieret af private kilder. De private fonde er stærkt optagede af samfundsudfordringer, men tro mod deres fundatser finansierer de i reglen mere afgrænsede områder.

De relevante offentlige finansieringskilder til velfærdsforskning og -innovation er ikke konsoliderede. Skiftende regeringer har etableret og opereret med forskellige nytænkende mekanismer, såsom Ph.d.-rådet for uddannelsesforskning, Partnerskab for børneforskning og den generelle praksis med at øremærke midler til den praksis- og velfærdsrettede forskning og udvikling i forbindelse med den årlige fordeling af forskningsreserven samt tematiske midler til Danmarks Frie Forskningsfond. Dertil kom-

mer udviklingsmidler i en række fagministerier. Området er altså spredt ud på forskellige virkemidler og har ikke en tilstrækkelig grad af fokus på innovation.

Ud over reviderede kvalitetsvurderingskriterier er der derfor brug for en ændring i landskabet for offentlig finansiering af forskning og innovation. Den offentlige finansiering bør konsolideres gennem oprettelsen af en ny fond. Visionen skal være en fond, hvor kommunale behov og udfordringer er udgangspunktet for opslag og udmøntning af midler. Fonden skal arbejde missionsorienteret og have fokus på at styrke og udbrede en stærk videnskultur og mobiliseringen af forskningsinformeret viden og innovative løsninger i det kommunale landskab.

Ikke mindst skal fonden udgøre en prioriteringsmekanisme. På et område, hvor mange gode ideer og projekter opstår decentralt i kommuner, i fonde og ved forskningsinstitutioner, er der et behov for en institutionel ramme for udpegning af de vigtigste og mest lovende prioriteter. Fonden skal derfor også have kapacitet til at producere analyser af vidensbehov i samarbejde med kommunerne. Den skal endvidere støtte den ofte langvarige proces med strategisk at inddrage interessenter dels i formuleringen af missionerne, dels i formuleringen af forskningsspørgsmål og projektdesign. Endelig skal fonden have fokus på implementering og udbredelse. Denne måde at operere på som fond kræver andre typer af virkemidler og en anden governancestruktur end de eksisterende offentlige fonde.

Fondens virkemidler vil indirekte bidrage til at styrke grund- og efteruddannelse af kommende medarbejdere og fagprofessionelle inden for de kommunale velfærds- og uddannelsesopgaver. Den nye fond skal også styrke fødekæden til forskning inden for disse områder, herunder fødekæden

til professionshøjskolerne samt udmønte midler til ph.d.-uddannelse også inden for de områder, der særligt mangler forskning inden for. Endvidere skal den nye fond finansiere delestillinger mellem kommuner og forskningsinstitutioner for at styrke brobygning mellem forskning og praksis og gøre det mere attraktivt for de fagprofessionelle, der i forvejen er orienteret mod det mere akademiske, at blive i deres profession.

Kompetencerne inden for udmøntning, evaluering og implementering vil blive samlet i den nye fond, der har potentiale for at blive et kraftcenter for velfærdsforskning og -innovation og for at styrke et økosystem for forskningsinformeret velfærdsinnovation. En ny fond kan med fordel samarbejde tæt med både inden- og udenlandske bevillingsgivere om videns- og erfaringsudveksling særligt vedrørende arbejdet med at styrke det samfundsmæssige aftryk af forskning og innovation.

Fonden skal etableres med et mandat til at indgå i samarbejde med de private fonde både med henblik på videns- og erfaringsudveksling og med henblik på at private fonde, når relevant, kan indgå i diverse initiativer med samfinansiering.

Fonden skal hvile på et tilstrækkeligt solidt finansieringsgrundlag. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at de midler, der afsættes til fonden stiger frem mod 2035, da der disse år pågår en løbende kapacitetsopbygning af de eksisterende forskningsmiljøer.

DFIR er opmærksom på den politiske ambition om at begrænse den statslige administration. Ikke desto mindre vurderer DFIR, at oprettelsen af en fond dedikeret til velfærdsinnovation er en nødvendig investering, der også på længere sigt vil modvirke administrativ knopskydning. Endvidere vil en

ny fond også være en anledning til at konsolidere eksisterende finansieringsinstrumenter.

Den danske velfærdsforskning og -innovation skal styrkes

4. Anbefaling

DFIR anbefaler, at forskningsinstitutioner i videre omfang bør fremme velfærdsforskning og -innovation, herunder styrke karrierevejene og justere i meriteringsmekanismene for medarbejdere, der bedriver kommunerelevant, praksisnær og anvendelsesorienteret forskning og innovation.

Forskningsinstitutioner og forskningsmiljøer ved universiteter, professionshøjskoler og andre forskningsinstitutioner som VIVE spiller en væsentlig rolle i at fremme og relevansgøre den danske velfærdsforskning og højne prestigen i at bedrive praksisnær velfærdsforskning. Der findes en lang række vellykkede eksempler på samarbejder mellem forskning og praksis, der gør en reel og positiv forskel. På nogle vitale velfærdsområder er der dog ikke tilstrækkelig forskning. Det gælder eksempelvis inden for dagtilbud, det nære sundhedsvæsen og socialforskningen. Endvidere peger flere interessenter på, at en del af den praksisnære forskning ikke altid adresserer kommunernes egentlige behov.

Den systemiske kapacitet i den danske velfærdsforskning og -innovation kan styrkes gennem øget grad af samarbejde mellem forskningsområder og forskningsinstitutioner, også på tværs af universiteter, forskningsinstitutioner som VIVE og professionshøjskolerne. Der er også rum for, at forskningsmiljøerne i højere grad målretter og forfiner kompetencer og metoder til at indtænke relevans, samfundsmæssigt aftryk og egentlig strukturel forandring af praksis i forskningsdesignet og -processen. Endelig bør der oprettes kombinations- eller delestilinger, hvor forskere deler deres ansættelse

mellem en kommune og en vidensinstitution med kliniske lektorater og professorater som forlæg.²

Endvidere bør universiteterne, hvor relevant, tilbyde ph.d.-uddannelseselementer målrettet udvikling af kompetencer til at bedrive anvendelsesorienteret og praksisnær forskning i forskning-praksissamarbejder. Slutteligt bør navnlig universiteterne styrke karrierevejene og fortsætte arbejdet med at fremme anerkendelse af flere typer af aktiviteter som meriterende for en forsker, der bedriver praksisnær og anvendelsesorienteret forskning og innovation og indgår i samarbejder med omverdenen.³ Dette ligger i forlængelse af den aktuelle diskussion i det internationale videnskabelige samfund om, hvordan man kan bedømme forskningens kvalitet mere holistisk og ansvarligt. Dette indebærer bl.a. at udvikle bedømmelsesprocesser og -kriterier, der på én gang værner om forskningens kvalitet, samtidig med at det fulde spektrum af forskningsresultater og forskningsrelaterede opgaver anerkendes.⁴

Der skal være bedre rammer for kommunernes forskningsdeltagelse

5. Anbefaling

DFIR anbefaler, at kommunerne styrker rammerne for at indgå i videns-, forsknings- og innovationssamarbejder gennem udbygning af forskningsinfrastruktur, kompetencer til at mobilisere forskning i praksis og hensigtsmæssig organisering til understøttelse af forsknings- og innovationsaktiviteter.

Det bør være et fokusområde at styrke kommunernes kapacitet til at omsætte forskningsbaseret viden til innovation. Men der er generelt afsat meget få dedikerede ressourcer i kommunerne til at indgå i forsknings- og innovationssamarbejder. Da de økonomisk pressede kommuner naturligt

vil prioritere deres vigtige driftsopgaver forud for forsknings- og innovationsaktiviteter, må der i højere grad skabes incitamenter og afsættes midler til, at kommunerne får kapacitet til at indgå i forsknings- og innovationsaktiviteter og ikke mindst til at sikre, at vellykkede tiltag og systemiske forandringer bliver sat i drift. En ny forskningsfinansierende fond vil med sin missionsdrevne tilgang desuden kunne understøtte kommunerne i at prioritere og indgå mere strategisk i forsknings- og udviklingsaktiviteter og dermed undgå unødvendig "projekttitis".

Uddannelse af høj kvalitet af de fagprofessionelle i kommunerne er af allerstørste vigtighed for, at kommunerne i højere grad kan bidrage til at mobilisere forskning og udvikling. De pædagoger, lærere, sundhedsprofessionelle og socialrådgivere, der ansættes i kommunerne, skal tilbydes både grund- og efter- og videreuddannelse af høj kvalitet. Den ventede reform af professionsuddannelserne vil forhåbentlig bidrage til uddannelser af høj kvalitet. Deltagelse i forskningsprojekter og evt. delestillinger for velfærdsprofessionelle må desuden forventes at bidrage til at højne attraktiviteten for dygtige fagprofessionelle med interesse i praksisnær forskning og udvikling i deres professionelle virke.

De fagforeninger, der repræsenterer fagprofessionelle i kommunerne, herunder lærere, pædagoger, socialrådgivere og forskellige sundhedsprofessionelle, spiller også en rolle i at fremme forskningsinformeret innovation i kommunerne. Det gælder navnlig i forhold til deres arbejde med at fremme kontinuerlig, livslang læring via anvendelse af forskning.

Styrk brobygningen mellem forskning og kommuner

6. Anbefaling

DFIR anbefaler, at der etableres en struktur for brobygning mellem forsknings- og innovationsmiljøer og kommuner. Der er behov for at styrke samarbejdet mellem forskningsmiljøer og kommuner og samarbejdet kommunerne imellem samt for at tilgodese opsamling og formulering af kommunernes behov.

Brobygningen mellem vidensmiljøer og kommuner er mangelfuld og begrænses af flere barrierer. Det er unødvendigt vanskeligt både for den individuelle kommune og i sektoren bredt at identificere og formulere forsknings- og innovationsbehov systematisk. Det er tilsvarende vanskeligt for forskningsmiljøerne at bedrive forskning, der har tilstrækkeligt potentiale for varig vidensmobilisering i den kommunale sektor. Der er et lille antal danske erfaringer med struktureret brobygning mellem kommuner og forskningsinstitutioner, og der kan med fordel hentes inspiration både i forskningen på dette område og i udlandet med henblik på en afsøgning af modeller for brobygningsstrukturer og organisering af samarbejder mellem forskningsmiljøer og kommuner og mellem kommuner f.eks. i klyngestrukturer. I denne rapport's kapitel 5 findes et indblik i eksempler fra Nederlandene og Norge, hvor man har tilsvarende udfordringer med at styrke mobiliseringen af forskning i kommunerne.

Kapitel 2

Indledning og baggrund

Undersøgelsens formål og afgrænsning

De danske kommuner har uudnyttede potentialer for at optage og realisere gevinsterne af forskning og innovation. Derfor igangsatte Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFIR) i 2023 projektet "Forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne". Formålet med projektet er at finde bedre veje til at bringe forskning og udvikling i anvendelse inden for kommunernes centrale velfærds- og uddannelsesopgaver.

Afgræsning af undersøgelsen

Denne rapport handler om forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne. Nedenfor udfoldes tankerne bag projektets titel og dermed også bag afgrænsningen af projektet.

Forskningsinformeret

DFIR anvender i denne rapport begrebet "forskningsinformeret" snarere end f.eks. "evidensbaseret" eller "forskningsbaseret" praksis, jf. afsnittet om evidensbaseret praksis versus forskningsinformeret velfærdsinnovation i rapportens kapitel 2. Det skal markere, at når forskningsviden rejser mellem forskning og praksis bliver den transformeret og tilpasset undervejs. Med andre ord kan man ikke én til én implementere forskningsresultater i praksis.

Velfærd

Ikke alle de kommunale serviceområder, som er genstand for denne undersøgelse, er i sig selv velfærdsområder. Det gælder Folkeskolen, der først og fremmest er en kundskabs- og dannelsesinstitution med en historie, der rækker tilbage til før velfærdsstatens begyndelse. Det er derfor med disse forbehold, at DFIR medtager Folkeskolen som en velfærdsinstitution med respekt for, at Folkeskolens formål er et andet end velfærd. Folkeskolen varetager imidlertid *de facto* også en lang række velfærdsopgaver, og er desuden organisatorisk placeret under de danske kommuner. På samme vis indgår daginstitutioner også i analysen, selvom de sædvanligvis heller ikke betragtes som velfærdsinstitutioner, men snarere som en universel ydelse.

Velfærdsinnovation

Velfærdsinnovation omfatter løsninger eller processer, der forbedrer velfærden til gavn for borgerne, og som skal føre til, at opgavevaretagelsen og ydelserne gøres klogere og/eller at deres kvalitet højnes.

Mens der allerede eksisterer kortlægninger af det vidensbaserede innovationsøkosystem til understøttelse af privat innovation, findes der ikke en kortlægning af det system, der understøtter og finansierer velfærdsinnovationen i kommunalt regi.⁵ Det betyder også, at der er brug for en analyse af, om der mangler instrumenter, der i højere grad vil kunne fremme den forskningsinformerede velfærdsinnovation i kommunerne.

Rapporten afgrænser sig til at undersøge den systemiske understøttelse af velfærdsinnovation i de kommunale opgaver inden for dagtilbuds-, skole-, social-, beskæftigelses- og sundhedsområderne, herunder hvordan broerne mellem forskning og praksis kan styrkes.

Det gøres ved at

- Kortlægge aktørerne i det eksisterende vidensbaserede innovationsfremmesystem på de ovennævnte kommunale serviceområder.
- Identificere huller i det eksisterende system.
- Præsentere internationale eksempler på tiltag til at skabe et understøttende system for mobilisering af forskning og udvikling i kommunerne fra henholdsvis Norge og Nederlandene.

Baggrund

De danske kommuner er meget forskellige i størrelse og profil. Imidlertid bidrager de fleste kommuner til forskningsaktiviteter i samarbejde med forskningsinstitutioner som hospitaler, universiteter, professionshøjskoler og andre forskningsudførende organisationer. Ifølge sundhedslovens §4 har kommunerne en forpligtelse til at deltage i forskning og kvalitetsudvikling i samarbejde med regioner og statslige myndigheder: "Regioner og kommuner skal i et samspil med de statslige

myndigheder og i dialog med brugerne sikre en stadig udvikling af kvaliteten og en effektiv ressourceudnyttelse i sundhedsvæsenet gennem uddannelse, forskning, planlægning og samarbejde m.v."⁶ Tilsvarende forpligtelser findes imidlertid hverken i serviceloven, dagtilbudsloven, folkeskoleloven eller aktivloven.

Kommunerne har bortset fra ovennævnte forpligtelse i sundhedsloven ikke en egentlig selvstændig forpligtelse til at deltage i forsknings- og innovationsaktiviteter. Der er i Danmark heller ikke tradition for at betragte kommunerne som en del af det samlede forsknings- og innovationssystem.

Kommunerne tegner sig således også for en forsvindende lille andel af det offentlige forskningsbudget.⁷

De danske kommuner står dog over for en lang række udfordringer, hvis løsninger med fordel kan informeres af forskning og innovation. De inkluderer demografiske forandringer med en aldrende befolkning og mangel på arbejdskraft. Det er en udvikling, der forventes at blive mere markant frem mod 2030.⁸ Der er desuden store udfordringer med rekruttering, tilknytning og fastholdelse af flere typer fagprofessionelle, inklusive sygeplejersker, grundskolelærere og pædagoger. BUPL peger på, at der aktuelt mangler 4000 uddannede pædagoger.⁹

Derudover skal kommunerne håndtere en lang række komplekse og forbundne problemstillinger, herunder udsathed, mistrivsel og ulighed inden for sundhed og uddannelse, beskæftigelsesindsatser samt forebyggelse og behandling af kroniske sygdomme og multisygdom.

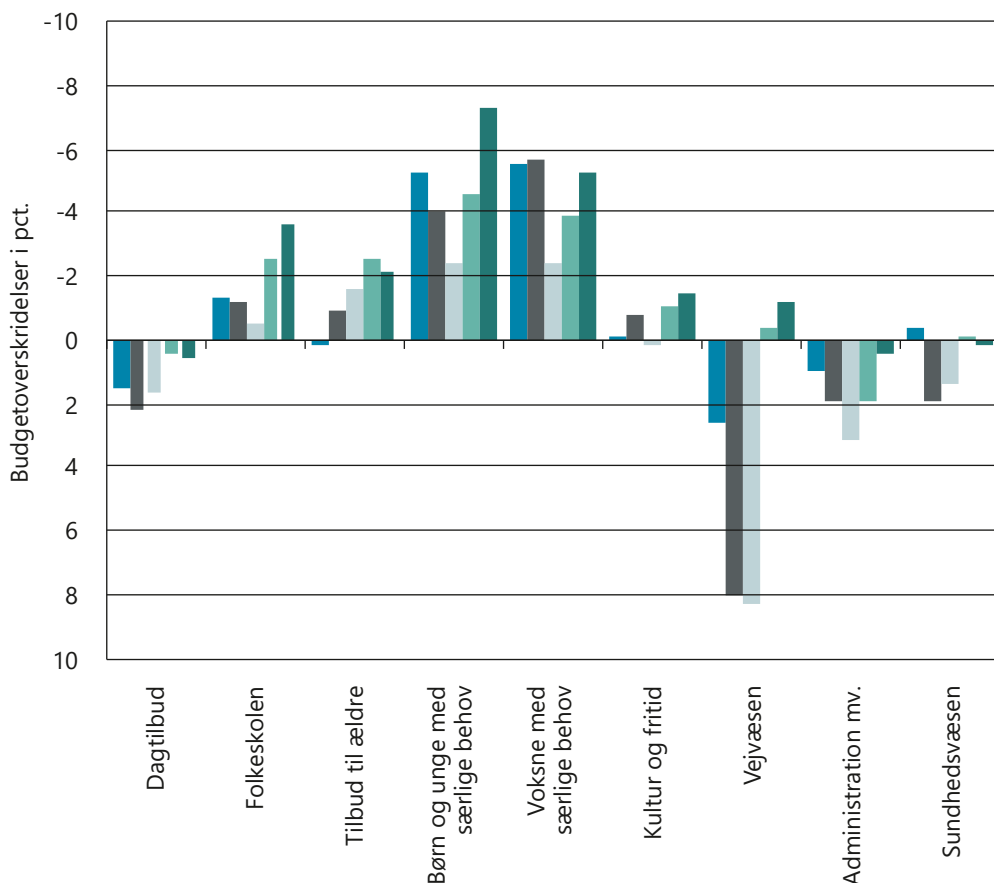
Endelig er der igennem de seneste årtier set en støt stigning af de samlede kommunale nettodriftsudgifter til det specialiserede socialområde. Bare i perioden 2018-2022 steg

de fra 52,1 mia. kr. til 56,5 mia. kroner, hvilket svarer til en stigning på 8,4 pct. (se figur 1). De samlede kommunale serviceudgifter er til sammenligning i samme periode steget med 4,4 pct.¹⁰ Det kommer til udtryk i, at områderne for udsatte børn og unge og for borgere med nedsat funktionsevne, misbrugere og andre voksne med særlige behov

konsekvent har haft budgetoverskridelser hvert år fra 2018-2022.¹¹

De stigende udgifter til det specialiserede socialområde presser kommunernes samlede økonomi og muligheder for at prioritere udgifter til service på andre velfærdsområder.¹²

Figur 1: Procentvis budgetoverskridelse på udvalgte serviceområder, 2018-2022

Note: Vægtet gennemsnit. Ikke korrigeret for opgaveændringer. I 2020-2022 er der således ikke korrigeret for merudgifter på grund af Covid-19 og ukrainske flygtninge (og andre meropgaver). Budgetoverskridelserne på området for voksne med særlige behov er sandsynligvis overvurderet i 2018 på grund af ændringer i kontoplanen, som antageligvis ikke var fuldt indarbejdet i budgetterne for 2018. Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

OECD har for nylig lanceret et nyt udspil for en transformativ forsknings-, teknologi- og innovationspolitik. OECD introducerer her et nyt transformationsparadigme i forsknings- og innovationspolitikken, der kalder på et mere udfordrings- og behovsorienteret forsknings- og innovationssystem. Den dagsorden danner også det bredere bagtæppe for DFIR's anbefalinger i denne rapport.¹³

Evidensbaseret praksis versus forskningsinformeret velfærdsinnovation

Forskningsinformeret velfærdsinnovation forudsætter de rette forsknings- og innovationsbroer til at understøtte idéudvikling, udveksling og deling, ibrugtagning og spredning samt videreudvikling af ny viden og løsninger.

Der har i de seneste årtier været en stigende forskningsinteresse i evidensbaseret praksis, som har været drevet af at producere evidens om effektive indsatser og fremme "optag" af forskning i praksis. Dette bygger på en antagelse om, at en øget omsætning af forskning fører til bedre beslutninger og en bedre og mere effektiv praksis. Heri ligger der også en forestilling om, at forskningsresultater og -metoder kan skubbes ud i samfundet, hvor de bliver optaget og bragt i anvendelse. En såkaldt push-model.

Evidensbevægelsen, herunder effektdagsordenen, har imidlertid mødt en del kritik. Udgangspunktet for kritikken har været, at evidensdagsordenen opererer med en instrumentel forestilling om, at man uden videre kan måle effekterne af ofte komplekse indsatser, og at et konkret forskningsresultat,

en ny metode eller en ny proces gnidningsfrit kan generaliseres og implementeres i praksis uafhængigt af den øvrige kontekst. Modtræk har bl.a. bestået i at insistere på ejerskab, tilpasning og lokal meningsskabelse – hvorfor også begreber som translation, remediering, tilpasning og oversættelse inden for denne tilgang typisk erstatter ord som implementering, spredning og skalering.

Forskning kan både bringes i anvendelse instrumentelt og konceptuelt. Det betyder, at forskning både kan være handlingsanvisende og refleksionsunderstøttende. De fleste beslutningstagere og praktikere kan ikke udpege, hvornår og hvordan de anvender forskning og indsigter fra forskning, og de kan heller ikke pege på et konkret forskningsresultat eller studie, som har ændret deres praksis. Vidensstrømmene er med andre ord svære at afdække empirisk. Fagprofessionelle opererer i praksis ud fra flere forskellige vidensformer og kilder til viden, hvor forskningsviden kun er én, der er svær at isolere fra de øvrige. Derfor bruger man også ofte begreber som vidensmobilisering, evidensinformeret eller forskningsinformeret praksis. Med dette perspektiv anerkender man samtidig, at forskningsviden spiller sammen med andre vidensformer, når den mobiliseres i en praksissammenhæng.¹⁴

DFIR har valgt at kalde sit projekt for forskningsinformeret velfærdsinnovation for at understrege behovet for at styrke velfærdsområderne i kommunerne med forskningsinformerede tiltag, der enten bliver til på efterspørgsel i kommunerne (pull), skubbes ud af forskere (push) eller bliver til i forskning-praksis samarbejder (udveksling).¹⁵

Kapitel 3

Systemet for understøttelse af forskningsinformeret velfærdsinnovation

I dette kapitel følger en kortlægning af systemet for forskningsinformeret velfærdsinnovation i Danmark. Kortlægningen skal præsentere et overblik over de aktører og mekanismer, der spiller en rolle i at realisere omsætningen af FoU-viden og -resultater til innovation i kommunerne. Kortlægningen fokuserer på de kommunale opgaver inden for dagtilbuds-, skole-, social-, beskæftigelses- og sundhedsområderne. Kortlægningen er *ikke* udtømmende, men tegner et overordnet billede. Desuden vil der være overlap mellem forskellige områder. På sundhedsområdet vil man eksempelvis ofte arbejde i partnerskaber med grundskoler og dagtilbud, ligesom socialområdet, dagtilbudsområdet og grundskoleområdet også vil have overlap, f.eks. hvad angår udsathed. Derudover er der også overlap mellem aktørerne og mekanismerne. Nogle af vidensbrobyggerne er også vidensproducenter. Og mange forskningsmiljøer arbejder også som vidensbrobyggere. Der er gjort forsøg på at placere institutionerne inden for deres hovedvirke og -område.

Systemet består af følgende aktører og mekanismer:

1. Producenter af forskning og udvikling

2. Instrumenter til omsætning af forskning og udvikling
3. Brugere og medproducenter af forskning og udvikling
4. Mediatorer (vidensbrobyggere) af forskning og udvikling
5. Finansieringskilder til forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne

I kortlægningen fokuseres der på producenter, brobyggere og finansieringskilder (primært private) inden for forskning og forskningsinformeret velfærdsinnovation splittet op på hver af de fem ovenfor nævnte velfærds- og uddannelsesopgaver efterfulgt af en række tværgående observationer. I de tværgående observationer behandles de offentlige forskningsfinansierende fonde særskilt, da de er relevante for alle fem områder. Derpå følger en analyse af kommunernes kapacitet til at lave forskningsinformeret velfærdsinnovation. Kortlægningen behandler ikke kommunerne opdelt på serviceområder men på tværs, da DFIR ikke har tilstrækkelig indsigt i eventuelle forskelle mellem de kommunale velfærdsområder.

Kortlægningen findes ligeledes i skematisk form i nedenstående Tabel 1.

Tabel 1. Kortlægning af systemet for forskningsinformeret velfærdsinnovation

	Dagtilbud	Grundskole	Social	Sundhed	Beskæftigelse
Hvem er vidensproducenter?	· Spredte forskningsmiljøer ved universiteter · Alle professionshøjskoler · VIVE	· Spredte forskningsmiljøer ved universiteter, herunder enkelte større forskningsmiljøer som Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse og Trygfondens Børneforskningsscenter · Alle professionshøjskoler · VIVE	· Spredte forskningsmiljøer ved universiteter, herunder enkelte større forskningsmiljøer som Danmarks Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet · Udvalgte professionshøjskoler · VIVE	· Spredte forskningsmiljøer ved universiteter, herunder enkelte større forskningsmiljøer som Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet · Alle professionshøjskoler · VIVE · Steno Diabetes Centre · Regionale forskningscentre	· Spredte forskningsmiljøer ved universiteter · Udvalgte professionshøjskoler · VIVE
Hvem er brobyggerne?	· Danmarks Evalueringsinstitut · Fagforeninger · Konsulentfirmaer · Mellemkommunale netværk (eks. Børne- og kulturchefforeningen) · Styrelsen for Undervisning og Kvalitet · Tænketanke, vidensfora, NGO'er · Udviklingskonsulenter o.lign. i kommunerne	· Centre for undervisningsmidler · Danmarks Evalueringsinstitut · Fagforeninger · Konsulentfirmaer · Lærernes faglige netværk og vejledernetværk · Mellemkommunale netværk (eks. Børne- og kulturchefforeningen) · Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) · Tænketanke, råd, videnscentre og NGO'er · Udviklingskonsulenter o.lign. i kommunerne.	· Fagforeninger · Konsulentfirmaer · Social- og Boligstyrelsen · Socialchefforeningen · Tænketanke, videnshuse og NGO'er	· Fagforeninger · Faglige selskaber · Konsulentfirmaer · Forskellige netværk såsom Sund By Netværket · Sundhedsstyrelsen · Tænketanke og videnshuse	· Konsulentfirmaer · Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering · Tænketanke og videnshuse
Hvem finansierer vidensomsætningen?	· LEGO-Fonden · Midler på den årlige forskningsreserve til DFF · Novo Nordisk Fonden · Partnerskabet for Børneforskning · Poul Due Jensens Fond · TrygFonden	· Egmont Fonden · LEGO Fonden · Midler på den årlige forskningsreserve til DFF · Novo Nordisk Fonden · Ph.d.-rådet for uddannelses-forskning · TrygFonden · VILLUM FONDEN	· Bikuben Fonden · Den AP Møllerske Støttefond · Lauritzen Fonden · Midler på den årlige forskningsreserve til DFF · TrygFonden – Det Obelske Familiefond	· Midler på den årlige forskningsreserve til DFF · Helsefonden · NordeaFonden · Novo Nordisk Fonden · TrygFonden	· Den A.P. Møllerske Støttefond · Lauritzen Fonden · TrygFonden · Bikuben Fonden

Producenter, mediatorer og finansieringskilder af og til forskningsinformeret kommunal velfærdsinnovation

Dagtilbuds- og grundskoleområdet: Brug for yderligere kapacitetsopbygning

Videnskabeliggørelsen af uddannelses- og pædagogisk praksis, dvs. forskning med relevans for dagtilbuds- og grundskoleområdet, er i Danmark for nuværende forankret på flere centre og institutter hos fem af landets universiteter (AAU, AU (særligt DPU), KU, RUC, SDU) samt ved landets seks professionshøjskoler og til en vis grad også ved Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), VIVE samt de kunstneriske forsknings- og uddannelsesinstitutioner.¹⁶

På dagtilbuds- og grundskoleområdet er der både fælles og forskellige udfordringer på FoU-producentsiden. FoU på grundskoleområdet har en større volumen end FoU på dagtilbudsområdet, hvor der er større reelle videnshuller. Fælles for miljøerne er dog, at de er mindre og spredte. Der mangler ifølge

DFIR's informanter koordinering og flere incitamenter til at bygge bro på tværs af de mindre miljøer og dermed mulighed for en generel styrkelse af kvaliteten og volumen.

Der er desuden fra visse sider efterspørgsel efter forskning, der kan højne kvalitet i dagtilbud og skoler ved at være tæt på praksis, og forskning der i højere grad opleves som relevant for praksis.¹⁷ Der efterlyses med andre ord en ændret balance mellem forskellige typer af forskning. Der kan også være for store skel mellem forskning med en ren erkendelsesorienteret interesse og forskning med et mere anvendelsesorienteret sigte.¹⁸ Andre informanter ser dog dette som en u hensigtsmæssig dikotomi mellem erkendelses- og anvendelsesorientering. For DFIR består udfordringerne da også i højere grad i at finde flere og bedre modeller for, hvordan man kan bygge bro mellem forskning og praksis.

Overordnet set er forskningsaktiviteten i form af videnskabelige publikationer på uddannelses- og dagtilbudsområdet mere sparsom

i Danmark end i de øvrige nordiske lande.¹⁹ Der er da også fra flere kanter blevet peget på en manglende overensstemmelse mellem udgifter til uddannelse og dagtilbud, som står for hele 6,5 pct. af Danmarks BNP, og de offentlige udgifter til FoU inden for uddannelse og pædagogik, som kun udgør knap 1,5 pct. af de samlede offentlige udgifter til forskning og udvikling i 2021.²⁰

Flere af DFIR's informanter peger da også med specifik tanke på grundskoleforskningen på, at der findes en del underbelyste forskningsfelter. Mens der er mange særligt private midler til forskning inden for STEM-undervisning, efterspørges der mere forskningsviden inden for andre typer af fagdidaktik i grundskolen. Der er også konkrete behov for mere forskning i grundskolens praktisk-musiske fag og børns såkaldte skriftsprogskyndighed (literacy). Disse områder kan ikke tiltrække ekstern finansiering i nævneværdig grad og forbliver derfor underbelyste.²¹

Kommunernes Landsforening (KL) arbejder løbende med at gøre opmærksom på forskningsbehov. KL efterlyser således mere forskning inden for nogle af de områder og udfordringer, der ifølge KL fylder mest på børne- og ungeområdet i kommunerne. KL's Børne- & Undervisningsudvalg efterspurgte i 2022 "viden om, hvordan vi i endnu højere grad kan fremme trivsel og fællesskaber for alle og virkningsfulde indsatser til børn, der har særlige behov [samt] viden om, hvordan samspillet mellem social-, special- og almenområdet bedst organiseres i dagtilbud, skoler og på kommunalt niveau." Der er ifølge KL også mangel på overblik over videnslandskabet.²²

Der findes en hel del organisationer, der fungerer som vidensmediatorer på dagtilbuds- og grundskoleområdet. Nogle af disse genererer viden, andre opsamler og

videreformidler forskningsbaseret viden. Det drejer sig både om NGO'er som Børns Vilkår, Red Barnet og Røde Kors, tænketanke, videnscentre og råd som DEA, EVA, Mandag Morgen samt Rådet for Børns Læring, offentlige myndigheder som Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet (STUK), KL og diverse konsulentfirmaer. Desuden findes der en række faglige, mellemkommunale netværk såsom Børne- og Kulturchefforeningen og faglige netværk navnlig på grundskoleområdet som Dansklærer- og Matematiklærerforeningerne, Matematikvejledernetværket m.m. samt de relevante fagforeninger. Endelig spiller partnerskaberne Kvalitetsforum for Dagtilbud²³ og Sammen om skolen²⁴ begge en rolle som brobygger. Der er således en hel del viden, der via forskellige instrumenter bliver cirkuleret, remedieret og omsat til og af de fagprofessionelle og deres ledere inden for skole- og dagtilbudsområdet.

For at fremskynde kapacitetsopbygningen inden for grundskoleforskningen særligt på professionshøjskolerne blev Ph.d.-rådet for uddannelsesforskning oprettet i 2011 med særligt fokus på det lærerfaglige område. I 2022 etablerede Uddannelses- og Forskningsministeriet Partnerskab for Børneforskning som svar på kapacitetsudfordringer inden for dagtilbudsforskningen. Formålet med partnerskabet er at forestå en langsigtet, strukturel styrkelse af den pædagogiske forskning rettet mod børn i alderen nul til seks år og understøtte den praksisrettede forskning og udvikling.²⁵ Flere informanter, som DFIR har talt med, fæstner deres lid til, at partnerskabet kan skabe et kapacitetsløft på området. Der er dog stemmer, der specifikt efterspørger et egentligt ph.d.-råd på dagtilbudsområdet svarende til ph.d.-rådet for uddannelsesforskning med henblik på at opbygge fødekæden af forskere navnlig til professionshøjskolerne. Partnerskabet for Børneforskning finansierer imidlertid også ph.d.-projekter, men som del af større forsk-

ningsprojekter for at sikre bedre forankring af resultaterne.

En del store private fonde finansierer både direkte og indirekte forskning og udvikling inden for skole- og dagtilbud. Det gælder bl.a. Novo Nordisk Fonden (NNF), der har særligt fokus på naturvidenskabelig dannelse og uddannelse ligesom VILLUM FONDEN, der støtter Børn, unge og science. LEGO-fondens Playful Learning-program skal skabe ny viden om legende tilgange i uddannelse og Egmont støtter projekter, der ruste alle børn og unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse og skabe et godt liv. Trygfonden finansierer bl.a. TrygFondens Børneforskningscenter, der gennemfører videnskabelige effektmålinger af indsatser i praksis med fokus på børn og unges trivsel og læring. En del private fonde yder ligeledes støtte til initiativer med relevans for alle de kommunale velfærds- og uddannelsesområder, såsom støtte til børn, unge og voksne i udsatte positioner, ulighed i sundhed etc. Sådanne midler kan også være relevante for skole- og dagtilbudsforskningen.

Socialområdet: Et felt med svag forskningsforankring

Socialforskningen og forskning i socialt arbejde som en delmængde heraf ligger i dag spredt på mindre miljøer på universiteter, ved fem ud af seks professionshøjskoler og hos VIVE. Flere af DFIR's informanter udtrykker bekymring over, at socialforskningen i Danmark er udmagret.²⁶

Aalborg Universitet (AAU) står som det eneste universitet i Danmark for uddannelsen af socialrådgivere. Dermed huser AAU det eneste universitetsforankrede forskningsmiljø i Danmark, der har eksplicit fokus på forskning i socialt arbejde.

Derudover er forskningen i socialt arbejde forankret hos professionshøjskolerne, der alle

undtagen Professionshøjskolen UCN uddanner socialrådgivere. Forskningsmiljøerne inden for socialt arbejde ved professionshøjskolerne er imidlertid meget små i størrelse og kapacitet.

Indtil 2007 var en stor del af den danske socialforskning samlet under Socialforskningsinstituttet, som var en selvstændig sektorforskningsinstitution under Socialministeriet. I 2007 blev Socialforskningsinstituttet omlagt til SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. I 2017 fusionerede SFI med KORA, Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning, og blev til VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. VIVE har derfor også et forskningsmiljø inden for den anvendelsesorienterede socialforskning. Også ROCKWOOL Fondens forskningsenhed beskæftiger sig med det sociale område.

Vidensmediatorlandskabet omfatter en lang række konsulenthuse, foreninger og videnscentre såsom Akademiet for Social Innovation, Landsorganisationen for sociale tilbud og SUS – Socialt Udviklingscenter, Den Sociale Investeringsfond, tænketanken Mandag Morgen samt det kommunale chefnæværk Kommunale Velfærdschefer, og fagforeningerne Dansk Socialrådgiverforening og Socialpædagogerne. Partnerskabet fremfærd spiller ligeledes en rolle på alle velfærdsområder, inklusive partnerskabets vidensbank Viden på Tværs. Social- og Boligstyrelsen spiller derudover en helt central rolle som vidensbrobygger bl.a. med vidensplatformen social.dk.

Finansieringen af socialforskningen er spredt ud på forskellige private fonde, der fokuserer på social udsathed og inklusion. Finansieringen af området er imidlertid sparsom, og der mangler en satsning på opbygning af forskningskapacitet bl.a. via ph.d.-stipendier.

Aa Bb Cc Dd

Ee Ff Gg Hh

Ii Jj Kk Ll

Mm Nn Pp

Instrumenter til omsætning af forskning og innovation: Et spørgsmål om nærhed for at det virker?

Der findes mange forskelligartede instrumenter, som også kan kaldes medier eller teknologier, til omsætning og mobilisering af forskning og innovation i kommunerne. Disse omfatter forsknings- og innovationsprojekter, metoder og indsatser, der udvikles og afprøves, lærebøger og lærebogssystemer og andet (evt. digitalt) studiemateriale, studenterprojekter, vidensservice (f.eks. rekvireret forskning), kompetenceudvikling (f.eks. brugerdrevne, skræddersyede EVU-kurser, store kompetenceudviklingsprojekter), og iværksætterier. Instrumenter omfatter også artefakter og fysiske rammer, herunder forskellige former for velfærdsteknologi, makerspaces, bøger, biblioteker, lokaler, legetøj, legepladser osv.

Fælles for instrumenterne er ifølge DFIR's informanter vigtigheden af, at udviklingen og anvendelsen af instrumenterne foregår i et tæt samspil mellem forskning og praksis, hvor nærhed er nøglebegrebet. Hvad enten det er en velfærdsteknologi eller et forskningsprojekt øges sandsynligheden for, at instrumentet, når det tages i brug og tilpasses, opleves som meningsfuldt og nyttigt i praksis, at der er nærhed, gensidighed og tæt dialog mellem den forskning, der informerer teknologien, og praksis.

Beskæftigelsesområdet: Stor datarigdom, men ringe kobling til praksis

Forskning i beskæftigelsesområdet er spredt på en række forskningsinstitutioner, herunder VIVE og ROCKWOOL Fondens forskningsenhed samt på samfundsvidenskabelige forskningsmiljøer eller individuelle forskere ved universiteter og professionshøjskoler. Der er ofte et overlap mellem beskæftigelses- og socialforskningen.

Flere af DFIR's informanter har peget på, at forskningen på beskæftigelsesområdet er præget af, at området i særdeleshed er beriget med store mængder af tilgængelige registerbaserede data og talrige evalueringer. Af historiske årsager og som følge af et udtalt vidensbehov på området er beskæftigelsesområdet præget af en mere statsligt styret videnstilgang. Og forskning og evaluering inden for beskæftigelsesområdet har traditionelt været baseret på et evidensper-

spektiv, mens feltet i væsentlig mindre grad er præget af andre tilgange.²⁷ Forskningen er primært drevet af de økonomiske fag med fokus på mikroøkonometri og adfærdsøkonomi, og der findes en del evidensbaserede effektstudier på området.²⁸

Der er dog et ønske om at supplere disse dominerende tilgange på området med forskning, der kan bidrage til konkrete tiltag og vidensmobilisering i praksis. Der er få eksempler på forskningsmiljøer, der gør dette, ikke mindst på Aalborg Universitet. Særligt er det med de overvejende kvantitative tilgange en udfordring at identificere de rette beskæftigelsesindsatser hos de mest udsatte, ledige borgere. Op imod 80 pct. af de ledige har problemer ud over ledighed. Desuden vil de mere kvantitative tilgange typisk fokusere på mere kortsigtede effekter.²⁹ Ifølge DFIR's informanter ses der også en ringe kobling mellem praksis i den aktive beskæftigelses-

indsats på jobcentrene og forskningen. Der mangler med andre ord kobling til praktiker-niveauet. Endvidere efterspørges det, at man i forskningen i langt højere grad betragter beskæftigelsesområdet i sammenhæng med andre områder.

Tilsvarende findes der ikke samlende og guidende fagdiscipliner og dominerende fagprofessioner, som udgør kernen i beskæftigelsesområdet, som det eksempelvis gør sig gældende inden for lærer- og sygeplejerskeprofessionerne. Det tætteste, man kommer på en sådan disciplin og profession er socialrådgiverprofessionen og den relaterede forskning i socialt arbejde. Men socialrådgiverprofessionen er ikke dominerende på beskæftigelsesområdet, og antallet af socialrådgivere blandt kommunernes beskæftigelsesmedarbejdere varierer stærkt fra kommune til kommune, og har gennem en årrække været faldende.³⁰

Der findes et relativt spredt landskab af organisationer, der fungerer som vidensmediatorer på beskæftigelsesområdet. Det omfatter KL, konsulenthuse og mindre videnshuse som SUS – Socialt Udviklingscenter, Cabi og Væksthusets Forskningscenter. Derudover spiller Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) en væsentlig rolle som vidensmediator og på det kommunale niveau netværk som chefnetværket Kommunale Velfærdschefer.

Der er få private fonde, der direkte støtter forskning i beskæftigelsesområdet med ROCKWOOL fonden som et eksempel på en undtagelsesvist på én gang forskningsfinansierende og -udførende fond. Der er imidlertid en række fonde, der enten bredt støtter socialt udsatte borgere og borgere på kanten af uddannelse og arbejdsmarked, eller en fond som VELUX FONDEN, der mere bredt støtter forskning-praksissamarbejder med fokus på at udvikle løsninger til at styrke

social og miljømæssig bæredygtighed gennem HumPraxis-programmet, og som derfor er relevant for alle velfærdsområderne.

Mulighederne for fondsstøtte er overordnet set sparsomme, ikke mindst til forskning, der undersøger beskæftigelsesindsatser i deres sammensatte kontekst.

Sundhedsområdet: "Ingen har bolden"

Behovet for mere forskning inden for det nære sundhedsvæsen har haft stor bevågenhed de seneste år i takt med den igangværende transformation af det danske sundhedsvæsen hen imod, at et stigende antal opgaver placeres i kommunerne. Imidlertid har de danske kommuner heller ikke egentlig forskningsforpligtelse på sundhedsområdet, men kun en mere ubestemt pligt til at medvirke i forskningen, til forskel fra regionerne, der har pligt til at initiere forskningen. Sundhedsforskningen udgår da også meget sjældent fra kommunerne. Langt størstedelen af sundhedsforskningen beskæftiger sig med de regionale opgaver (sygehuse og almen praksis) og borgerne som patienter i klinikken.

Dermed er det mere vanskeligt at sikre, at sundhedsforskningen også tager udgangspunkt i borgernes behov i det kommunale sundhedsvæsen og er tilstrækkeligt tæt koblet til praksis til at kunne understøtte kvalitet. Ligesom det er vanskeligt at understøtte forskning, der i langt højere grad går på tværs af sundhed, beskæftigelse og det sociale område.³¹

I forlængelse heraf lancerede Sundhedsstyrelsen i 2022 en ny national strategi for forskning i det nære sundhedsvæsen. Strategien er foranlediget af, at der er langt mindre forskning i det primære sundhedsvæsen end i sygehusvæsenet, samt at der mangler understøttelse af forskningen og kapacitet og ressourcer til at indgå i forskningsprocessen på det kommunale område. Endvidere er

der stor mangel på tilgængelige kommunale forskningssegne sundhedsdata.

Ifølge strategien er der bl.a. behov for mere forskningsbaseret viden om sundhedsfaglige indsatser med fokus på hele borgerens forløb: Fra sundhedsfremme og tidlig opsporing til behandling, rehabilitering og palliation. Der er samtidig behov for viden om områder, der går på tværs af de sundhedsfaglige indsatser, eksempelvis teknologibaserede løsninger, social ulighed i sundhed og borger-/pårørendeinddragelse.³²

Centrale producenter af forskning med relevans for det nære sundhedsvæsen indbefatter:

- Enheder på universiteterne inden for sundhedsfremme og sundhedsvæsenets opgaver, ressourcer, aktiviteter og resultater
- Regionernes forskningsenheder
- Forsknings- og analysecentre, såsom Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet
- Professionshøjskolerne

Strategien udfolder også nærmere disse forskningsproducenters opgaver og forskningsområder.³³ Med en af DFIR's informanternes ord, så "gør de lidt af hvert [...], men ingen har bolden". Flere af DFIR's informanter fremhæver, at der er mange opgaver i kommunerne, som næsten ingen forsker i, blandt andet på grund af lav forskningsmæssig prestige. Det bliver også fremhævet, at det under alle omstændigheder er afgørende, at forskningen er tæt koblet til praksis. Mange af de borgere, der er i kontakt med kommunernes sundhedsområde, har ligeledes svære og komplekse problemstillinger med en sygdomsprofil, der både er socialt, psykologisk og somatisk betinget, hvilket kræver tværprofessionelle og tværfaglige indsatser.

En af DFIR's informanter beskriver i tråd med ovenstående området inden for den borger-nære sundhedsforskning som fragmenteret, ikke særligt anvendelsesorienteret og med en vægt på interventionsforskning og evalueringer. Samme informant peger imidlertid på, at den klassiske interventionsforskning ikke er egnet til at ændre praksis på længere sigt, blandt andet på grund af manglende ejerskab hos og inddragelse af de fagprofessionelle, der skal medudvikle og anvende forskningen.³⁴

Der findes vidensmediatorer på området, der både omfatter diverse tænketanke/videnshuse såsom Komiteen for sundhedsoplysning og Vidensråd for Forebyggelse, netværk som Sund By Netværket under KL med 52 kommuner som medlemmer, diverse fagforeninger, faglige selskaber, patientforeninger samt konsulenthuse. Det nyoprettede offentlige-private Center for Sundt Liv og Trivsel er både forskningsproducent og vidensmediator.

Flere private fonde støtter området, herunder Novo Nordisk Fonden, Nordeafonden, TrygFonden og Helsefonden. Finansieringen er ifølge DFIR's informanter størst på forebyggelsesområdet og mindst på hjemmeplejeområdet.

Kapitel 4

Velfærdsområderne på tværs

På tværs af de fem områder går flere observationer igen, som kan grupperes under følgende overskrifter:

1. Dansk velfærdsforskning og -innovation har potentiale for at vokse sig stærkere
2. Praksisrelevansen kan styrkes
3. Videnskabsinterne kvalitetsvurderingskriterier fremmer ikke altid forandring i praksis
4. De private fonde sætter kursen for velfærdsforskningen i Danmark
5. Brobygningen mellem forskning og den kommunale sektor bør styrkes

Dansk velfærdsforskning og -innovation har potentiale for at vokse sig stærkere

Gennemgående for alle områderne ses der en forholdsvis stor spredning af relevante forskningsmiljøer på flere universiteter, professionshøjskoler og andre forsknings- og evalueringsinstitutioner. Dette er ikke entydigt problematisk, da der for universiteternes og professionshøjskolernes vedkommende skal foregå en uundværlig omsætning af forskningen ind i uddannelserne. For professionshøjskolernes vedkommende er der også en lovfæstet forpligtelse til at styrke vækst og velfærd i den region, den enkelte professionshøjskole er placeret i.

Omvendt mener nogle informanter, at denne spredning og mange små forskningsmiljøer udgør et problem i forhold til at sikre forskningsmiljøernes kapacitet og volumen og dermed også forskningshøjde og samfundsmæssigt aftryk.³⁵ Desuden kan det være svært for praksisfelterne at orientere sig i, hvilke forskningsdagsordener og -miljøer, der er relevante for dem. Spredningen understøtter ikke dette overblik.

DFIR's informanter giver endvidere udtryk for, at der ikke er nævneværdig prestige i at forske i den nære velfærd. Konsekvensen heraf bliver eksempelvis, at der i forhold til det nære sundhedsvæsen, som tidligere beskrevet, hverken er tilstrækkelig forskningsviden eller tilstrækkeligt solide og veletablerede forskningsmiljøer. Tilsvarende er der få, der forsker praksisnært i socialt arbejde og i dagtilbud.

Praksisrelevansen kan styrkes

Det overordnede billede, der tegner sig af de danske velfærdsforskningsmiljøer er, at der mange steder foregår frugtbare forskning-praksissamarbejder, der bidrager til nye og innovative løsninger og tiltag i kommunerne. Men det bliver alligevel af mange interessenter påpeget, at der er udfordringer med praksisrelevansen og den direkte an-

vendelighed i praksis af den FoU, der bliver produceret.³⁶

Dette kan skyldes de forskningstraditioner, der ligger til grund for de forskellige forskningsfelter inden for velfærdsforskningen og historiske videnshierarkier, hvor den teoretiske viden har forrang for praktisk viden.³⁷ De forskellige velfærdsprofessioner har rødder i forskellige videnskabelige traditioner, har forskellige genstandsfelter for forskningen og dermed også forskellige forestillinger om, hvad der udgør evidens. Endvidere kan manglen på praksisrelevans tilskrives forhold som meritering i videnskabelige karriereløb og kvalitetsvurderingen af forskningen (se nedenfor).

Hertil kommer, at forskning og den kommunale drift opererer med vidt forskellige "tidsligheder". Den langsomme proces, forskning er, stemmer ikke altid overens med kommunernes behov for mere håndgribelige og hurtigt omsættelige løsninger.

Flere af DFIR's informanter fremhæver værdien af bottom up-tilgange, og at forskningsspørgsmål bør udvikles i en udveksling mellem forskning og praksis. Som en af DFIR's informanter sagde: "Forskere kan ikke opfinde projekter, der kan virke." Hvis relevante forandringer af praksis ønskes, kræver det, at praksis er med undervejs for at sikre ejerskab og engagement. Men samarbejdsprojekter kan også være besværlige og dermed tidskrævende, selvom det vurderes, at de ofte er forudsætningen for at sikre levedygtighed ud over projektets løbetid.

Der er på visse områder desuden udfordringer med volumen og ønske om stærkere forskningsmiljøer, eksempelvis i den danske uddannelses- og dagtilbudsforskning. På visse områder er det slet og ret mangel på relevant forskningsviden, der karakteriserer

feltet. Endnu andre områder er præget af en vis metodologisk uniformitet. Endelig er det inden for flere områder ikke ny forskningsbaseret viden, der mangler, men viden om, hvordan eksisterende viden og løsninger bringes i anvendelse i praksis, og ikke mindst at sikre levedygtighed ud over projektets løbetid.

Det er et stort ønske hele vejen rundt blandt DFIR's informanter om at fremme systemorienterede tilgange til forandring i praksis, hvilket bør afspejle sig i hele økosystemet. I samklang hermed efterspørger flere informanter mere tværfaglige forskningsmiljøer. De komplekse problemstillinger, kommunerne skal håndtere, går typisk på tværs af faglige og professionelle grænser, og dette bør afspejle sig i forskningsmiljøerne.

Derudover understreger flere informanter over for DFIR, at man skal have bedre blik for vigtigheden af overblik, forskningsoversigter, vidensopsamling samt teoriudvikling med henblik på at almenføre erfaringer og metoder. Den type forskning bør i højere grad understøttes, men det er svært at finde finansiering hertil, da det ikke bliver betragtet som nyskabende forskning. Men det er essentielt for kommunerne at kunne få adgang til det overblik for at skabe forandring i praksis. Ligeledes er der et ønske om, at forskning, der har eksisterende praksis, herunder undersøgelser af 'best practice', som sit genstandsfelt, bør styrkes. Endvidere bør forskning anvendes til at prioritere mellem indsatsområder og ikke bare løse problemer.

Endelig lyder der opfordringer fra flere kanter til at fremme forskning, der har den kommunale organisation og forvaltning som sit genstandsfelt. Desuden bør der være et forskningsmæssigt fokus på, hvordan man fremmer en videnskultur i organisationer.

Videnskabsinterne kvalitetsvurderingskriterier fremmer ikke altid forandring i praksis

Rammerne for den praksisnære forskning handler også om kvalitetsvurderingen af forskningen, som af mange ses som en markant forhindring for anvendelsespotentialet. Det stærke originalitetskrav i forskningen stemmer ikke altid overens med at sikre forandring i den kommunale praksis som et af forskningens primære formål. Der er stor efterspørgsel efter at anerkende forandring i praksis som reel vidensproduktion. Dette indebærer også at anerkende den essentielle betydning af at involvere det omgivende samfund i at indkredse de problemer, der skal findes nye løsninger på. Endvidere er der stor efterspørgsel efter at finde veje til forankring, levedygtighed og udbredelse af lovende tilgange til andre kontekster.

De gældende kvalitetsvurderingskriterier og meriteringsmekanismer i forskningsmiljøerne er endvidere ikke fremmende for forskning-praksissamarbejder. Flere af DFIR's informanter peger på, at der tilføres et ekstra lag af kompleksitet til et forskningsprojekt, hvis det skal gennemføres i et tæt samarbejde, hvor mange forskellige aktører skal mødes om at udvikle og drive et fælles projekt, og hvor forskningsresultaterne skal formidles til en langt bredere målgruppe. Det fremhæves i forlængelse heraf, at for at indgå i et succesfuldt forskningssamarbejde med en kommune, skal man som forsker have en forståelse for, hvordan det konkrete forskningsprojekt passer ind i de kommunale dagsordener og en bredere forståelse for de kommunale rammer, vilkår og beslutningsprocesser.³⁸ DFIR's informanter fremhæver ligeledes vigtigheden af rettidig inddragelse af praksis, ligeværdighed i samarbejdet samt nærhed mellem forskere og praksis.

Den form for relations- og projektledelseskompetencer, formidlingskompetencer samt

kendskab til praksis, som ovenstående kræver af forskeren, vejer imidlertid ikke tungt på meriteringsvægtskålen i et klassisk akademisk karriereforløb.

I forlængelse heraf kalder særligt den type forskning, hvis sigte det er at forandre praksis, på, at den klassiske forskningspublikation, der henvender sig til fagfæller inden for forskningsverdenen, suppleres med andre former for forskningsrelaterede resultater og forskningsformidlende produkter. Disse produkter henvender sig til helt andre målgrupper – i denne kontekst f.eks. ledere eller fagprofessionelle i kommunerne. Sådanne produkter kan imidlertid også være tidskrævende for den enkelte forsker at udvikle og fremstille, men de tæller ikke med som videnskabelige publikationer.³⁹

Endelig peger flere af DFIR's informanter på, at de danske forskeruddannelser ikke fremmer udvikling af kompetencer inden for forskning-praksissamarbejder og anvendelsesorienteret velfærdsforskning. Ph.d.-skolerne bør derfor tilbyde relevant kompetenceudvikling på dette område.

De private fonde sætter kursen for velfærdsforskningen i Danmark

De danske private fonde har gennem de seneste år i stigende grad ønsket at bidrage til at løse udfordringer inden for de forskellige velfærdsområder og på grundskoleområdet. Det skyldes, at et stigende antal private fonde i deres arbejde har fokus på at katalysere sociale og samfundsmæssige forandringer. De private fonde har imidlertid ofte tematiserede indsatser med fokus på den samfundsmæssige værdiskabelse af indsatserne og på målgruppen. Det betyder, at de private fonde også i høj grad er med til at sætte dagsordenen for retning og temaer i den danske velfærdsforskning. Med en af DFIR's informanternes ord: "Fundinglandskabet

er i høj grad styrende for vores [forsknings-] dagsordener.”

Tal bl.a. fra professionshøjskolesektoren, hvis forskning og udvikling altovervejende er velfærdsrettet i bred forstand, indikerer at finansiering af velfærdsforskningsprojekter i stigende grad ligger hos de private fonde.⁴⁰ I 2023 lå andelen af professionshøjskolernes eksterne forskningsfinansiering, der kom fra danske private fonde og virksomheder, således på ca. 54 pct.⁴¹ VIVE oplyser, at de private fondes andel af institutionens samlede eksterne forskningsfinansiering har udgjort ca. 37 pct. set over hele perioden 2019-2023, om end med stor årlig variation. Der er ikke noget, der tyder på, at det generelle billede er væsentligt anderledes for den velfærdsrettede forskning ved universiteterne, men tallene kendes ikke.

De tre største fonde i det offentlige forskningsfinansierende landskab består af Danmarks Grundforskningsfond (DG), Danmarks Frie Forskningsfond (DFF) og Innovationsfonden (IFD). Derudover er der Udviklings- og Demonstrationsprogrammerne (UDPerne). Siden Det Strategiske Forskningsråd blev fusioneret ind i IFD i 2014 har IFD haft ansvaret for den strategiske forskning. Det er imidlertid primært den mere virksomhedsrettede forskning og innovation, der har fået støtte af IFD.⁴² Dette er i fuld overensstemmelse med IFD's lovgrundlag. IFD har til formål ”at give tilskud til forskning, videnbaseret innovation og iværksætteri, der fører til styrkelse af forskningsområder og udvikling af teknologi og innovative løsninger til gavn for vækst og beskæftigelse i hele Danmark.” Fondens tilskud skal desuden medvirke til at øge andelen af innovative virksomheder, private virksomheders investeringer i forskning og udvikling og andelen af højtuddannede medarbejdere i virksomheder.⁴³

Siden 2017 har man derfor gennem en lovændring placeret opgaven med at udmønte politisk prioriterede konkurrenceudsatte forskningsmidler til den strategiske og tematiserede forskning hos DFF. I praksis bliver DFF's tematiske midler bestemt i den årlige fordeling af forskningsreserven, hvor Folketinget forhandler om de FoU-restmidler, der skal få Danmark til indfri den såkaldte 1-pct-målsætning, som har dannet rammen for det offentlige forskningsbudget siden Globaliseringsaftalen i 2006. I 2024 udgjorde forskningsreserven 3,2 mia. kroner, mens den i 2025 udgør 4,4 mia. kr.⁴⁴ I 2024 udgør de tematiske midler i DFF ca. 1/3 af alle fondens midler.⁴⁵

Der er imidlertid flere udfordringer forbundet med at lade DFF udmønte de midler, der skal støtte den anvendelsesorienterede og praksisnære forskning og innovation, der kan komme kommunerne til gavn. DFF kan ikke understøtte innovationsaktiviteter, idet rådet opererer med videnskabsinterne bedømmelseskriterier i fuld og hel overensstemmelse med sit lovgrundlag. Det betyder, at andre vurderingskriterier, der kan sikre værdiskabelsen for den praksis, den givne forskning skal ændre, bliver nedprioriteret. Ligeledes betyder det, at repræsentanter fra praksis ikke kan indgå i bedømmelsen af ansøgningernes kvalitet og relevans.

Folketinget har forsøgt at råde bod på dette hul i det offentlige forskningsfinansierende landskab ved at prioritere midler på forskningsreserven til den anvendelsesorienterede og praksisrettede forskning. De fleste af disse midler udmøntes som nævnt igennem DFF, mens andre mindre puljer bliver spredt ud på eksisterende forskningscentre. Eksempelvis blev der i forskningsreserven for 2024 placeret 20 mio. kr. hos Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge (NUBU), som er de danske professionshøjskolars forskningscenter med fokus på børn og unge i udsatte positioner. Til at styrke

forskningen i teknologiforståelse i Folkeskolen blev 5 mio. kr. placeret i det nyoprettede Videnscenter for Digital Teknologiforståelse. Også Center for Viden om Erhvervsuddannelserne (CEVEU) fik 5 mio. kr. til praksisrettet forskning om erhvervsuddannelserne.

På trods af disse tiltag giver kommuner og andre interessenter stadig udtryk for, at den velfærdsrettede forskning enten ikke er tilstrækkeligt relevant for kommunerne og deres opgavevaretagelse, eller at der slet ikke findes relevant forskning. Samtidig er det i professionshøjskolesektoren en udtalt bekymring, at sektoren hjemtager få bevillinger fra DFF.⁴⁶ DFF har de seneste år arbejdet med tiltag, der kan imødekomme en stigende politisk efterspørgsel efter midler til den praksisnære FoU inden for flere forskellige velfærdsområder. Det kommer særligt til udtryk ved, at flere forskere fra professionshøjskolesektoren nu indgår i de tematiske ad hoc-udvalg.

Der er desuden bred enighed blandt DFIR's informanter om, at de midler, der allokeres

til forskningsinformeret velfærdsinnovation gennem private og offentlige forskningsfinansierende fonde o.a., opererer med en projektbaseret tilgang snarere end en systemtilgang. Dette hindrer langsigtede strukturelle investeringer i området og et levedygtighedsperspektiv, der sikrer, at den forskningsinformerede innovation bliver en del af den kommunale drift.

I forlængelse af dette peger DFIR's informanter bredt på, at en af de største udfordringer for forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne er udbredelse, fastholdelse af implementering og levedygtig drift, når projektmidlerne løber ud.⁴⁷

Derfor peger flere på, at strategiske og "lange penge", der ligger uden for de kommunale budgetter og dermed også uden for de kommunalpolitiske beslutninger, prioriteringer og valgperioder, med al sandsynlighed er en forudsætning for en styrkelse af den forskningsinformerede velfærdsinnovation i kommunerne.

Brobygningen mellem forskning og den kommunale sektor bør styrkes

Mediatorer består af både institutioner og individer, der arbejder med at bygge bro mellem forskning og praksis. I kommunerne spiller udviklingskonsulenter, faglige konsulenter og lignende en betydelig rolle som vidensbrobyggere og griber nye tendenser. Og på de fem velfærdsområder findes der i varierende grad institutionaliserede vidensbrobygningsfunktioner.

Nogle forskere arbejder også med såkaldt dialogisk vidensproduktion, der bringer forskere og praktikere i direkte dialog. Fordelen ved dette er ifølge forskerne selv, at der både kan bevæge sig forskningsviden (herunder begrebslig viden og teoretiske perspektiver) fra forskning til praksis, og omvendt kan dilemmaer og aktuelle problemstillinger fra praksis bevæge sig ind i forskningen og blive oversat til forskningsspørgsmål.⁴⁸

Der er imidlertid konsensus blandt DFIR's informanter om, at der i kommunerne savnes et bedre overblik over den eksisterende forskningsviden, og at forskerne på deres side også savner en mere systematisk opsamling af behov fra kommunernes side. Kort sagt er der brug for at mindske kløften og styrke samspillet mellem forskning og praksis gennem brobygning.

Brobygning kan foregå på mange måder. I Norge har man valgt at institutionalisere brobygningen mellem kommuner og forskningsverdenen gennem Kommunenes Samarbejdsarena for Forskning (KSF), som er oprettet til formålet. Også i Nederlandene arbejder man i disse år mellem at bygge bedre bro mellem forskning og kommuner (se kapitel 5). Men der er også andre mere eller mindre institutionaliserede måder at styrke brobygningen på med hver sine fordele og ulemper. Det bemærkes dog af flere

informanter over for DFIR, at der mangler viden om best practice for brobygning.

Brugere og medproducenter af forskning og innovation: Kommunerne

De danske kommuner har samlet set en stor udviklingskraft og mange særdeles dygtige medarbejdere og ledere, der får omsat de midler, de har til rådighed, til ydelser af høj kvalitet til gavn for deres borgere. Men kommunerne er som tidligere nævnt også økonomisk hårdt spændt for og varetager udgiftstunge, krævende og ofte komplicerede driftsopgaver i en ressourceknapp virkelighed. Den danske velfærd er med andre ord under pres på trods af dygtige medarbejderes ihærdige og prisværdige arbejde for at få hverdagen til at hænge sammen.

Forskning kan potentielt medvirke til at skabe en langsigtet, strukturel forbedring af kvaliteten i den kommunale opgavevaretagelse. Men på alle områder af den nære velfærd i kommunerne er der en fælles udfordring med at omsætte og oversætte eksisterende forskningsviden til praksis og ikke mindst at tilpasse og remediere lovende tiltag i andre kontekster.⁴⁹

Aktuelt stiller omstillingen til det nære sundhedsvæsen store krav til kommunerne og kommunernes vidensniveau. Det påpeges imidlertid fra flere sider, at der er et presserende behov for en styrket forskningsindsats i kommunale sundhedsopgaver.⁵⁰ Tilsvarende har skiftende socialministre i en årrække opfordret til en mere forskningsbaseret socialindsats.⁵¹ På andre områder, såsom på skole- og dagtilbudsområdet, er der en vis grad af tilgængelig forskningsviden, mens der er brug for at fremme forskningssamarbejder, oversætte samt udbrede ny viden til og i praksis.

Blandt de mange informanter, DFIR har talt med, er der bred enighed om, at samarbej-

det mellem forskning og den kommunale praksis kan og bør styrkes. Men det anerkendes også, at særligt i nogle af de små og mellemstore kommuner vanskeliggør tunge driftsopgaver og den begrænsede kapacitet til at understøtte optag af forskningsviden og -resultater kommunernes engagement i forskning og innovation. Der er dog potentiale for, at samarbejde på tværs af kommunerne kan styrke forskningskapaciteten, f.eks. ved at kommunerne samarbejder om mobilisering af forskning og udvikling i klyngestrukturer efter norsk forbillede, jf. kapitel 5 i denne rapport.

De 98 danske kommuner vil da også gerne bidrage til forskning og dermed skabe ny viden. Med en af DFIR's informanternes ord: "Der er en kæmpe sult efter forskning" i kommunerne. "Kommunerne er ikke ligeglade".⁵² Omvendt er der for indeværende en dominerende politisk diskurs, der betragter en reduktion i antallet af såkaldte "kolde hænder" som et afgørende greb til at sikre den kommunale velfærd med flere "varme hænder". Mange af DFIR's informanter understreger, at det både er de "kolde" og de "varme" hænder, der i fællesskab skal løfte udviklingsopgaverne og innovationen i kommunerne. Og at der for at styrke kommunernes kapacitet til at medvirke til at nyttiggøre forskning i højere grad bør ansættes medarbejdere med forskeruddannelse og kendskab til forskning, der kan hjælpe med at løfte opgaven med at mobilisere ny viden og innovative løsninger. Flere af DFIR's informanter understreger dog, at reel forandring i kommunal praksis kræver mere radikale forandringer i systemerne, både de organisatoriske, de kulturelle, de politiske og de styringsmæssige.

Endvidere fortæller mange informanter, at kommunerne ofte indgår i talrige projekter af forskellig art, inklusive forsknings- og udviklingsprojekter, men at der ikke altid er en strategisk retning for disse. Med andre

ord ligger kommunerne under for en høj grad af såkaldt "projektitis", der er kendetegnet ved at være fragmenterede, kortsigtede løsninger på ofte komplekse og langsigtede problemer.⁵³ Ofte er det fondes opslag og forskellige offentlige udbud, der ansporer forskningsinstitutioner og kommuner til at indgå i fælles samarbejder, snarere end en strategisk retning og en prioritering af, hvad der er vigtigt.

Det er ifølge DFIR's informanter ofte forbundet med en række vanskeligheder for kommunerne at mobilisere og bringe forskningsinformeret viden i anvendelse. Overordnet set er disse vanskeligheder fælles for alle fem udvalgte velfærdsområder og kan grupperes på følgende måde:

- *Kommunernes organisatoriske forskningsanvendelseskapacitet:* De fleste kommuner har af naturlige årsager ikke såkaldt organisatorisk kapacitet til at anvende forskning eller absorptionsevne til at håndtere og understøtte forskning og udvikling. Mere konkret indebærer denne forskningsanvendelseskapacitet navnlig forskningsinfrastruktur i form af f.eks. adgang til videnskabelig litteratur, tid til og kompetencer blandt udvalgte medarbejdere til at anvende forskning samt hensigtsmæssig organisering til understøttelse af forskningsaktiviteter.⁵⁴
- *Væsentlige forskelle mellem kommunernes forskningsanvendelseskapacitet:* Der er imidlertid også en væsentlig forskel på kommunernes forskningsanvendelseskapacitet og mulighed for at indgå i forsknings- og udviklingssamarbejder. Både kommunernes ressourcer, organisationskultur og ledelse er definerende for disse forskelle.

- *Forskelle mellem professionerne:* Der er ligeledes ifølge flere af DFIR's informanter forskel mellem de forskellige professioner og deres faglige tradition for løbende at orientere sig i ny forskning samt adgang til efter- og videreuddannelse. De sundhedsprofessionelle er i højere grad skolet i og har tradition for at holde sig orienteret i forskning og har bedre adgang til efter- og videreuddannelse.
- *Faglige udvikling og ledelse:* Den faglige udvikling i kommunerne er ikke systematiseret, og der er få efter- og videreuddannelses tilbud inden for faglig ledelse. Dette er imidlertid ifølge flere af DFIR's informanter i stigende grad nødvendigt navnlig i en tid, hvor andelen af uddannet eller lavtuddannet personale stiger pga. mangel på fagprofessionelle.
- *Organisatorisk forankring af forsknings- og innovationsprojekter:* Flere af DFIR's informanter peger på, at forsknings- og innovationsprojekter ofte er afhængige af enkelte ildsjæles engagement for at blive succesfulde. Hvis disse personer ikke længere er der, bliver projektet ikke båret videre.
- *Kommunale forskningsegnete data:* Der er desuden på visse områder mangel på kommunale data, der kan anvendes af forskere, ikke mindst inden for sundheds- og socialområdet.

Flere informanter nævner vigtigheden af, at de fagprofessionelle i kommunerne har et solidt uddannelsesniveau. Ligesom det er af afgørende betydning, at der er ordentlig adgang til efter- og videreuddannelse for alle disse fagprofessionelle for både at fastholde og dygtiggøre de mennesker, der udgør fundamentet i vores velfærdsstat.

Kapitel 5

Internationale eksempler

Finansiering af kommunerelevant forskning og innovation i Norge

I Norge har man igennem en årrække gjort forskellige tiltag til at styrke mobiliseringen af forskning og innovation i den norske kommunesektor. Det skyldes en stigende tendens til, at den offentlige sektor og kommunernes organisationer i højere grad efterspørger forskning. Det gælder ikke mindst på sundhedsområdet. Der er samtidig en proces i gang, der skal styrke kommunernes og det offentliges rolle i forskningssystemet generelt. Samtidig har der på nationalt politisk niveau været en optagethed af, at forskning i højere grad skal komme samfundet til gavn. Endelig har Norges tidligere professionshøjskoler (høgskoler) fået mulighed for at blive akkrediteret som universiteter. Det giver mulighed for at udbyde kandidatuddannelser og øge graden af forskning ved disse institutioner.

Der er overordnet to centrale offentlige aktører involveret i arbejdet med at mobilisere forskning i den kommunale sektor: Norges Forskningsråd samt Kommunenes Samarbejdsarena for Forskning (KSF), der er etableret i 2024 af den norske kommunesektors organisation, KS, på baggrund af et pilotprojekt, der startede i 2020. Samtidig ses der på lokalt niveau flere og flere tiltag, der vidner om, at kommunerne begynder at se deltagelse i forskning som en integreret del af deres opgaveportefølje, bl.a. med ansættelse af kommunale forskningskoordinatorer.

Norges forskningsråd blev oprettet i 1993 og var en sammenlægning af fem statslige forskningsråd. Norges forskningsråd har ansvar for både grundforskning, anvendt forskning og generiske teknologier. Selvom der har været forskellige interne omlægninger siden 1993, har man i Norge holdt fast i hovedmodellen med at operere med ét nationalt forskningsråd. I 2023 uddelte Norges forskningsråd 11,3 milliarder norske kroner til forskning på tværs af alle temaer.

Norges forskningsråd arbejder strategisk med den praksisrettede forskning og har gennem de senere år også haft fokus på at skabe et tættere samarbejde med kommunerne. I Norges forskningsråd har man således de seneste år designet en række forskellige virkemidler med henblik på at styrke innovationen i den offentlige sektor, herunder i kommunerne.⁵⁵ Flere af disse virkemidler stiller krav til samarbejde mellem forskningsmiljøer og relevante aktører uden for forskningssektoren igennem hele forskningsprocessen. Ved bedømmelsen vurderes både den forskningsmæssige kvalitet, gennemførlighed og relevansen af projektet.⁵⁶ I 2024 har Norges forskningsråd endog for første gang udmøntet midler, hvor hovedansøger kan være en anden organisation end en forskningsinstitution. I det aktuelle opslag (september 2024) har både kommuner og forskningsinstitutioner således mulighed for at være hovedansøger. Dog skal minimum 30 pct. af midlerne gå til den part, som ikke

er hovedansøger for at sikre engagement fra begge parter.⁵⁷ Der er i Norges forskningsråd fokus på at højne den såkaldte gevinstrealisering af de projekter, forskningsrådet støtter i en erkendelse af, at det er vanskeligt.⁵⁸

KS oprettede Kommunenes Samarbejdsarena for Forskning (KSF) i 2024. KSF understøtter arbejdet med at omsætte forskningen i de norske kommuner. KSF samarbejder med Norges Forskningsråd om at identificere relevante kommunerelaterede problemstillinger, som kalder på forskning.

KSF er en landsdækkende struktur for samarbejde mellem kommuner, og mellem kommuner, forskningsverdenen og andre relevante samarbejdsaktører regionalt og nationalt. I tillæg til KS' egne midler, har Kunnskapsdepartementet (KD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) gennem Statsbudsjettet for 2024 bevilget 10 mill. norske kroner til arbejdet med at opbygge KSF i

2024. Udgangspunktet er, at dette skal være en langsigtet satsning over 5-10 år. I etableringsperioden vil KSF lægge vægt på behov inden for sundheds- og omsorgstjenester.

Der er formuleret fem målområder for KSF. Målene giver retning for, hvordan samarbejdsstrukturen skal bidrage til udvikling af, adgang til og brug af kommunerelevant viden til gavn for både kommunerne og universitets- og institutsektoren:

- Mål 1: KSF styrker kommunernes arbejde med identifikation, koordinering og prioritering af egne vidensbehov.
- Mål 2: KSF styrker arbejdet for mere - og mere kommunalrelevant - forskning.
- Mål 3: KSF styrker arbejdet med formidling, vurdering og anvendelse af forsknings- og innovationsresultater i kommunerne.

- Mål 4: KSF styrker arbejdet for gode rammevilkår for forskning, innovation og vidensudvikling i kommunerne.
- Mål 5: KSF styrker arbejdet for flere praksisbaserede uddannelses tilbud gennem tættere koblinger mellem forskningsmiljøer og kommuner.

KSF arbejder på tre niveauer: Det lokale, det regionale og det nationale niveau. På det lokale niveau organiserer kommunerne sig i klynger med en motorkommune, som står i spidsen for klyngen. Klyngerne samarbejder med forskningsinstitutioner. På regionalt niveau er landet inddelt i syv regioner, der har en koordinerende rolle ift. klyngerne. Det regionale niveau er repræsenteret af en værtskabskommune med en dedikeret koordinatorressource. Mens det nationale niveau ledes, organiseres og finansieres af KS med KSF som det strategiske niveau, der sikrer helheden i arbejdet.⁵⁹

Regieorgaan SIA

Det nederlandske Regieorgaan SIA (herefter SIA), der støtter den praksisorienterede forskning i Holland, blev oprettet i januar 2014 som en uafhængig del af det hollandske forskningsråd (NWO). Oprindeligt blev SIA etableret for at understøtte og stimulere omsætningen af anvendt forskning til små- og mellemstore virksomheder. Gennem årene har SIA udviklet sig til at være en vægtig aktør i det nederlandske forskningsfinansierende system med fokus på anvendt og praksisnær forskning både i den private og offentlige sektor, også i kommunerne.

SIA udgør en stabil offentlig kilde til konkurrenceudsat finansiering af de praksisrettede forskningsaktiviteter i den nederlandske hogeschole-sektor, som i international sammenhæng benævnes Universities of applied sciences (herefter: UAS-sektoren), som udgøres af samlet set 36 offentligt finansierede hogescholen. SIAs budget var i 2023 på

122 mio. euro, og det ligger nogenlunde på samme niveau i 2024. Ud over at styrke den praksisnære forskning i UAS-sektoren har SIA til formål at styrke anvendelsen af viden i virksomheder og institutioner samt i uddannelser på UAS-institutionerne.⁶⁰

SIA har gennem årene udviklet kvalitetsvurderingskriterier og bedømmelsesprocedurer, der egner sig til at vurdere praksisnær forskning og udvikling. Blandt andet opererer SIA med følgende:

- Bedømmelsesudvalg, der både består af forskere og praktikere. Bestyrelsen træffer den endelige beslutning om finansiering.⁶¹
- Bedømmelseskriterier, der bl.a. vurderer om projektet flugter med efterspørgsel i praksis, om det er beviseligt relevant for de praktiserende professionelle, om praksispartnere spiller en aktiv rolle i forskningen, om der er tilstrækkelig viden og ekspertise i konsortiet til at udføre forskningen, og om forskningsspørgsmålet har en tilstrækkelig høj kvalitet, samt om det udspringer af de spørgsmål, der er formuleret i praksis.⁶²

Regieorgaan SIA er siden sin oprettelse blevet evalueret tre gange. Den seneste evaluering fra 2022 af institutionen er overordnet positiv, både hvad angår det forvaltningsmæssige og SIAs bidrag til at styrke forskningen i UAS-sektoren samt ift. at SIA baner vejen til europæiske forskningsmidler, der i stigende grad også bliver anvendelsesorienterede. Der er blandt stort set alle evalueringens interviewpersoner enighed om, at SIA spiller en uundværlig rolle i, at den praksisnære forskning og kulturen omkring den styrkes.

Evalueringen understreger dog også et behov for en øget opmærksomhed på at bevare en sund balance mellem tematis-

ret og uafhængig forskning. Det anbefales desuden, at SIA fortsætter arbejdet med at forbedre synligheden og gennemslagskraften af den praksisnære forskning i uddannelse og samfund. Ikke mindst peger evalueringen på, at SIA i højere grad bør styrke den praksisnære forsknings samfundsmæssige aftryk og gennemslagskraft.⁶³

Som i Norge har man i Nederlandene erkendt, at der i højere grad bør være vidensudveksling mellem forskningsmiljøer og kommuner, og at kommunerne i højere grad bør have adgang til viden på en effektiv og tilgængelig måde. Kommunerne skal hjælpes til ikke at starte forfra, hver gang ny viden skal bringes i anvendelse. Derfor har sammenslutningen af nederlandske kommuner, De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), igangsat en række tiltag, der skal fremme mere og effektiv vidensudveksling og -deling for kommuner og regioner i Nederlandene. Koordineringen af dette varetages

af VNG's vidensportal, der gør den mest relevante og aktuelle viden tilgængelig for kommunerne. Vidensportalen er desuden i løbende kontakt med de forskellige videninstitutioner og med relevante forskningsfinansierende organer såsom SIA, NWO, det nederlandske initiativ for uddannelsesforskning NRO, samt den nederlandske organisation for sundhedsforskning og -udvikling. Desuden er vidensportalen med til at sætte problemer i den kommunale hverdag på dagsordenen i forskningsmiljøerne.⁶⁴ Arbejdet med at bygge bro mellem forskning og kommuner er stadig under udvikling i Nederlandene, og man arbejder fortsat med at finde de rette rammer for vidensudvekslingen mellem forskning og praksis.

Kapitel 6

Metode

Litteraturreview

Der er foretaget en gennemgang af hovedsageligt grå litteratur og et begrænset omfang af videnskabelig litteratur. Det har bidraget til en forståelse af analysens kontekst samt et overblik over, hvad der er skrevet om området hovedsagelig på dansk.

Informantsamtaler og konsultationer

Projektets resultater og anbefalinger bygger primært på en række informantsamtaler, konsultationer og uformelle møder med centrale aktører og videnspersoner.

En intern arbejdsgruppe i DFIR har gennemført 12 informantsamtaler med i alt 22 personer og 10 konsultationer med i alt 18 personer. I nedenstående skema findes navn, stilling og institutionstilhørsforhold på alle deltagere i informantsamtaler, konsultationer, uformelle møder, folkemødedebat og studietur til Norge.

DFIR sender en dybtfølt tak til alle de, der har bidraget med viden og indsigter.

Navn	Stilling på tidspunkt for samtale	Institution
Nils Agerhus	Direktør	Uddannelses- og Forskningsministeriet
Frederik Nordentoft Andersen	Kontorchef	KL
Cathrine Lindberg Bak	Vicedirektør	Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet
Mickael Bech	Professor	SDU
Sofie Agnete Bislev	Programleder	Tænketanken DEA
Dorthe Bleses	Professor	Aarhus Universitet
Christian Boel	Direktør	Aarhus Kommune
Ole Johan Borge	Afdelingsdirektør	Norges Forskningsråd
Sami Stephan Boutaiba	Direktør	Professionshøjskolen Absalon
Dorte Bukdahl	Partner og områdeleder	Mobilize Consult
Dorte Caswell	Professor	Aalborg Universitet
Tine Curtis	Fhv. Centerleder og forskningschef (nu Chef for sundhedsfremme, Center for Sundt Liv og Trivsel)	KL/Aalborg Kommune

Eras Draaijers	Programme Manager	Regieorgaan SIA, Nederlandene
Maja Ejrnæs	Programleder	Københavns Universitet
Annelieke van der Giessen	Vicedirektør for sekretariatet	Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI), Nederlandene.
Anna Kathrine Grambo	Afdelingsdirektør	Arbeids-og velferdsdirektoratet (NAV), Norge
Simon Kjær Hansen	Centerleder	Københavns Universitet
Rune Heiberg Hansen	Konst. Fakultetsdirektør (nu: Fakultetsdirektør)	Københavns Universitet
Christian Harsløf	Direktør	KL
Anders Hede	Forskningschef	TrygFonden
Line Hillersdal	Docent	Københavns Professionshøjskole
Tine Maj Holm	Faglig leder	Socialpædagogerne
Holger Højlund	Centerleder	VIA University College
Sanne Haase	Forsknings- og analysechef	VIVE
Nicolas Johansen	Kontorchef	KL
Lisbeth Knudsen	Strategidirektør	Tænk tanken Mandag Morgen
Flemming Konradsen	Senior Vice President	Novo Nordisk Fonden
Vibeke Koushede	Professor (nu Dekan)	Københavns Universitet
Kristina Kristoffersen	Rektor	Professionshøjskolen UCN
Christen Krogh	Rektor	OsloMet
Rikke Eggert Lauth	Professionschef	BUPL
Jakob Lynge Lind	Vicedirektør	Social- og Boligstyrelsen
Tobias Høyaard Lindeberg	Underdirektør	Tænk tanken DEA
Patrizia Marchegiani	Kontorchef	Uddannelses- og Forskningsstyrelsen
Sølvi Mausestagen	Professor	OsloMet
Anne Mette Møller	Lektor	Copenhagen Business School
Trine Overgaard Møller	Kontorchef	KL
Anila Nauni	Teamleder	Norges Forskningsråd
Kathrine Lyneborg Nielsen	Chefkonsulent	Uddannelses- og Forskningsstyrelsen
Morten Velsing Nielsen	Specialkonsulent	Uddannelses- og Forskningsstyrelsen
Niels Arendt Nielsen	Vicedirektør	Social- og Boligstyrelsen
Nicolai Paulsen	Konsulent	Dansk Socialrådgiverforening

Carsten Strømbæk Pedersen	Forsknings- og analysechef	VIVE
Lisbeth Pedersen	Forsknings- og analysechef	VIVE
Monica Fossnes Petersson	Afdelingsdirektør	Kommunenes samarbejdsarena for forskning, KS, Norge
Andreas Rasch-Christensen	Forskningschef	VIA University College
Lise Nordvig Rasmussen	Kontorchef	Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet
Jesper Risom	Kontorchef	Sekretariatet for Danmarks Frie Forskningsfond, Uddannelses- og Forskningsstyrelsen,
Morten Hulvej Rod	Direktør	Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet
Kirsten Gjørtler Salling	Konsulent	Dansk Sygeplejeråd
Mette Thønnings Sandager	Programleder	KL
Janet Samuel	Kontorchef	KL
Jakob Schjørring	Chef for det sociale område	Bikubenfonden
Søren Serritzlew	Bestyrelsesformand	Danmarks Frie Forskningsfond
Bente Joten Skog	Specialrådgiver	Kommunenes samarbejdsarena for forskning, KS, Norge
Nanna Skovgaard	Fhv. Kontorchef (nu Vicedirektør, Sundhedsstyrelsen)	KL
Christian Vestergaard Sloth	Kontorchef	Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet
Ardis Storm-Mathisen	Professor	OsloMet
Inge Friis Svendsen	Direktør	Danske Professionshøjskoler
Dorthe Sørensen	Forskningsleder, Docent	VIA University College
Camilla Tanghøj	Kontorchef	KL
Peter Pannula Toft	Kontorchef	KL
Camilla Wang	Forperson	Danske Professionshøjskoler
Maria Berkowitz Wichmann	Vicedirektør	Social- og Boligstyrelsen
Randi Brinckmann Wiencke	Fhv. Dekan (nu Direktør, Rigshospitalet)	Københavns Professionshøjskole
Guro Ødegaard	Institutedirektør, NOVA	OsloMet
Anka Ødegaardshaugen	Daglig leder	OsloMet

Studietur til Oslo

DFIR's arbejdsgruppe for Forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne var desuden på et dagsbesøg i Oslo i juni 2024 for at høre nærmere om forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne samt om den praksisnære og anvendelsesorienterede forskning i Norge. Her besøgte arbejdsgruppen Norges Forskningsråd, Kommunernes samarbejdsarena for forskning (KSF) samt OsloMet - Oslo Metropolitan University. Tak til alle vores værter for besøget.

DFIR konference 2024

DFIR afholder sin årskonference den 29. oktober 2024. Temaet for konferencen er forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne, og der vil være fokus på udfordringer og potentialer for anvendelsesorienteret velfærdsforskning og -innovation, brobygning mellem vidensmiljøer og kommunal praksis, finansiering af den anvendelsesorienterede og kommunerelevante forskning samt visioner for fremtiden.

Folkemøde 2024

DFIR deltog i 2024 på Folkemødet blandt andet som medarrangør af et arrangement om, hvordan vi bedst styrker det nære sundhedsvæsen med mere viden, nytænkning og handling. Arrangementet blev afholdt i samarbejde med KL og Danske Professionshøjskoler. Tak til samarbejdspartnere og bidragydere for et godt samarbejde og for bidrag til debatten.

DFIR arbejdsgruppe

DFIR's arbejdsgruppe for projekt Forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne har bestået af:

- Steffen Bohni (formand for arbejdsgruppen)
- Søren Nedergaard
- Lene Tanggaard
- Signe Nipper Nielsen (DFIR's sekretariat)

Arbejdsfordelingen mellem medlemmerne af arbejdsgruppen har været således:

- Gennemførelse af informantsamtaler og konsultationer: Steffen Bohni og Signe Nipper Nielsen, suppleret af Søren Nedergaard, Lene Tanggaard og sekretariatschef Thomas Trøst Hansen
- Analyse og anbefalinger: Arbejdsgruppen og hele DFIR.
- Udarbejdelse af manuskript: Signe Nipper Nielsen
- Redigering og kommentering: Arbejdsgruppen og hele DFIR.

Medlemmer af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd 2023-2026

Professor **Frede Blaabjerg** (formand), Aalborg Universitet

Centerleder, professor **Mette Birkedal Bruun** (næstformand), Københavns Universitet

Direktør, ph.d., **Steffen Bohni**, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø

Centerleder, professor **Jes Broeng**, Danmarks Tekniske Universitet

Chief scientist, ph.d. **Poul Toft Frederiksen**, Grundfos

Centerleder, professor, dr.med. **Tine Jess**, Aalborg Universitet

Chief Operating Officer, **Søren Nedergaard**, Novo Nordisk Fonden

Dekan, ph.d. **Christine Nellesmann**, Danmarks Tekniske Universitet

Rektor, professor **Lene Tanggaard**, Designskolen Kolding og Aalborg Universitet

Referencer

"10 fakta om pædagogmangel | BUPL", 2. maj 2022. <https://bupl.dk/politik-og-presse/maerkesager/10-fakta-om-paedagogmangel>. Set 6. september 2024.

Armstrong, Rebecca, Elizabeth Waters, Laurence Moore, Maureen Dobbins, Tahna Pettman, Cate Burns, Boyd Swinburn, Laurie Anderson, og Mark Petticrew. "Understanding Evidence: A Statewide Survey to Explore Evidence-Informed Public Health Decision-Making in a Local Government Setting". *Implementation Science* 9, nr. 1 (december 2014).

Bekendtgørelse af lov om Danmarks Innovationsfond, LBK nr 1660 af 12/08/2021 § (2021).

Bekendtgørelse af sundhedsloven, LBK nr 903 af 26/08/2019 § (2019).

Blaabjerg, Frede, Jes Broeng, Mads Eriksen Storm og Lene Tanggaard: "Dansk Erhverv og forskningsråd: Delestillinger er vejen til bedre forskning og mere innovation". *Altinget*, 13. december 2023.

Bojsen, Daniel Schwartz. "Hvorfor forsker vi ikke mere i det kommunale sundhedsvæsen?" *Kommunal Sundhed* (blog), 23. november 2021.

Caswell, Dorte, og Flemming Larsen, red. *Borgerinddragelse i beskæftigelsespolitikken*. København: Djøf Forlag, 2022.

CoARA. "CoARA - Coalition for Advancing Research Assessment". <https://coara.eu/>. Set 6. september 2024.

Curtis, Tine. "Veje til et styrket forskningssamarbejde med kommuner – mens vi venter på ligeværdige forskning-praksis partnerskaber". *Økonomi & Politik* 95, nr. 2 (10. oktober 2022): 96–103.

Dalsgaard, Camilla T., Kasper Lemvig, og VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. "Kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde, 2012-2022", nr. 1.1 (2024).

DAMVAD. "Kortlægning af forskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne", 2014.

DAMVAD Analytics. "Behovet for velfærdsuddannede i 2030 - Prognose fordelt på landsdele", 2021.

Danmarks Evalueringsinstitut. "Dansk dagtilbudsforskning halter bagefter. Minianalyse", 2023.

Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd. "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier", 2023.

Danmarks Statistik. "Statistikbanken". <https://www.statistikbanken.dk/FOUBUD>. Set 6. september 2024.

Danske professionshøjskoler. "Professionshøjskolerne i tal", 2024.

Danske Universiteter. "Meritering af kompetencer og erfaringer inden for videnuddveksling", juni 2024.

Ekspertudvalget på socialområdet. "Anbefalinger til en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på socialområdet", april 2024.

European Commission. Directorate General for Research and Innovation. *Peer Review of the Danish R&I System*. LU: Publications Office, 2020.

Finansministeriet. "Et mere trygt, grønt og rigt Danmark - Finanslovsforslaget 2025", 2025.

———. "Fremtidssikring af Danmark – Ansvarlige investeringer i den grønne omstilling, velfærd, uddannelse, tryghed og et Danmark i balance - Finanslovsforslaget 2024", 2023.

Hede, Anders. "Behovsdrevet forskning kan løfte vigtige, men svage forskningsområder?" *Samfundsøkonomen* 2019, nr. 2 (13. september 2019): 42–52.

Hodgson, Damian, Mats Fred, Simon Bailey, og Patrick Hall, red. *The Projectification of the Public Sector*. Routledge Critical Studies in Public Management. London New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019.

Houlberg, Kurt, og Camilla T. Dalsgaard. "Udgiftspres på det specialiserede socialområde". *Administrativ Debat* 2023, nr. 3 (11. december 2023).

Høiseth-Gilje, Av Kaja, Maria Køber Guldvik, og Tonje Glenne Arnesen. "Evalueringsprosjekter i offentlig sektor (IPO) og offentlig sektor -Ph.D. (OFFPHD)". *Menon Economics*, nr. 106 (2022).

Innovationsfonden. "Innovation Fund Denmark - Report of the International Evaluation Panel 2019", u.å.

IRIS Group & HBS Economics. "Mismatch på det danske arbejdsmarked i 2030", 2021.

IRIS Group for Rådet for Børns Læring. "Analyse af forskningsmidler på dagtilbuds- og grundskoleområdet", 2020.

KL's Børne- & Undervisningsudvalg. "Budskaber til ny regering - trivsel og stærke børnefællesskaber", 2023.

KSF. "KS' plan for etablering af Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF): Fra pilot til etableret og landsdækkende samarbeidsstruktur". upubl., 2024.

Larsen, Maja, Gabriel Gulis, og Kjeld Møller Pedersen. "Use of Evidence in Local Public Health Work in Denmark". *International Journal of Public Health* 57, nr. 3 (juni 2012).

Lavis, John N., Jonathan Lomas, Maimunah Hamid, og Nelson K. Sewankambo. "Assessing Country-Level Efforts to Link Research to Action". *Bulletin of the World Health Organization* 84, nr. 8 (august 2006).

Lyngsø, Anne Marie, Julie Grew, og Michaela Schiøtz. "Forskning i praksis – erfaringer fra forskning med brugerinddragelse og forskning i samarbejde med kommuner og almen praksis". Center for Klinisk Forskning og Forebyggelse, Bispebjerg og Frederiksberg Hospital, Region Hovedstaden, 2020.

Mandag Morgen. "Eksperter vil stoppe familien i blinde for milliarder", 16. oktober 2016.

Newman, Joshua, Adrian Cherney, og Brian W. Head. "Do Policy Makers Use Academic Research? Reexamining the 'Two Communities' Theory of Research Utilization". *Public Administration Review* 76, nr. 1 (2016): 24–32.

Norges Forskningsråd. "Innovasjon i offentlig sektor: Forskningsrådets strategi 2018-2023", u.å.

Norges forskningsråd. "Forskning og innovation for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester", august 2024.

OECD. "OECD Agenda for Transformative Science, Technology and Innovation Policies". OECD Science, Technology and Industry Policy Papers. Bd. 164. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, 24. april 2024.

Oxlund, Bjarke, og Brigitte Dragsted. "Hvor er guldgrubene? Om værdien af at løse problemer gennem forskning og samarbejde". *Økonomi & Politik* 95, nr. 2 (10. oktober 2022): 29–39.

Peirson, Leslea, Donna Ciliska, Maureen Dobbins, og David Mowat. "Building Capacity for Evidence Informed Decision Making in Public Health: A Case Study of Organizational Change". *BMC Public Health* 12, nr. 1 (december 2012).

Reform Kommissionen. "Nye Reformveje 2", 2023.

Regieorgaan SIA. "Beoordeling". <https://regieorgaan-sia.nl/financiering/beoordeling/>. Set 7. august 2024.

———. "Evaluatie Regieorgaan SIA 2022: naar een volgende fase", 2022.

———. "Indieningsronde mei 2023". <https://regieorgaan-sia.nl/financiering/meer-impact-op-extramurale-zorg/indieningsronde-mei-2023/>. Set 7. august 2024.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. "Hvad virker i beskæftigelsesindsatsen?" <https://star.dk/viden-og-tal/hvad-virker-i-beskaeftigelsesindsatsen>. Set 25. september 2024.

Sundhedsstyrelsen. "Forskning til styrkelse af indsatsen i det primære sundhedsvæsen: En national strategi". *Forskning til styrkelse af indsatsen i det primære sundhedsvæsen: En national Strategi*, 2022.

Tænk tanken DEA. "Hvilken viden efterspørges på dagtilbudsområdet?" Tænk tanken DEA, 2020.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. "Partnerskab for børneforskning". Partnerskab for børneforskning, 2023b.

VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. "VIVEs kommunetal 2024.3: Kommunerne overskrider igen budgetterne for udsatte grupper". vive.dk. Set 6. september 2024.

VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Mona Larsen, og Vibeke Jakobsen. "Arbejdskraftmangel og rekrutteringsudfordringer på de store velfærdsområder – Forundersøgelse af eksisterende viden", 2022.

VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Mathias Runge, og Kurt Houlberg. "VIVEs kommunetal 2024.3: Kommunerne overskrider igen budgetterne for udsatte grupper", 2023.

VNG. "VNG Kennishub". <https://vng.nl/artikelen/vng-kennishub>. Set 6. september 2024.

.

Noter

- 1 VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, "VIVEs kommunetal 2024.3". Beregninger på baggrund af VIVEs ECO-Nøgletal. Tallene er ikke enkle at opgøre, men er bedste bud. Tak til Mathias Larsen Ruge fra VIVE for at udlægge tallene.
- 2 Dette er også blevet foreslået af forskellige aktører, f.eks. her: Bojsen, "Hvorfor forsker vi ikke mere i det kommunale sundhedsvæsen?" DFIR er selv fortalere for delestillinger som et centralt redskab til at bygge bro mellem forskning og praksis: Altinget, "Dansk Erhverv og forskningsråd".
- 3 Man er også ved at igangsætte en kulturændring af meriteringsmekanismerne ved de danske universiteter. Se Danske Universiteter, "Meritering af kompetencer og erfaringer inden for videnudveksling".
- 4 "CoARA - Coalition for Advancing Research Assessment".
- 5 European Commission. Directorate General for Research and Innovation., *Peer Review of the Danish R&I System*.
- 6 Bekendtgørelse af sundhedsloven.
- 7 Ifølge Danmarks Statistik (DST) udgjorde regionernes og kommunernes samlede bidrag til forskning ca. 4,1 mia. kr. i 2023. Den kommunale andel heraf er usikker, men den udgør maksimalt 5 pct., dvs. omtrent 200 mio. kr. Dette tal inkluderer udgifter til forskningsaktiviteter under de kommunale museer. Ifølge DST er de kommunale og regionale budgetterede udgifter til forskning og udvikling et estimat baseret på regnskabsdata (indsamlet via spørgeskema), der er fremskrevet med udviklingen i budgettet. Fordelingen, DST modtager, er ikke på hhv. regioner og kommuner, men på "sundhed" og "ikke-sundhed". Danmarks Statistik: "Statistikbanken".
- 8 DAMVAD Analytics, "Behovet for velfærdsuddannede i 2030 - Prognose fordelt på landsdele"; IRIS Group & HBS Economics, "Mismatch på det danske arbejdsmarked i 2030"; VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Larsen, og Jakobsen, "Arbejdskraftmangel og rekrutteringsudfordringer på de store velfærdsområder – Forundersøgelse af eksisterende viden".
- 9 "10 fakta om pædagogmangel | BUPL".
- 10 Houlberg og Dalsgaard, "Udgiftspres på det specialiserede socialområde", 7–10; Dalsgaard, Lemvig, og VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, "Kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde, 2012-2022".
- 11 VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Runge, og Houlberg, "VIVEs kommunetal 2024.3: Kommunerne overskrider igen budgetterne for udsatte grupper".
- 12 Houlberg og Dalsgaard, "Udgiftspres på det specialiserede socialområde", 8.
- 13 OECD, "OECD Agenda for Transformative Science, Technology and Innovation Policies".
- 14 Møller, "Organizing knowledge and decision-making in street-level professional practice: A practice-based study of Danish child protective services". 29–31.
- 15 Lavis m.fl., "Assessing Country-Level Efforts to Link Research to Action".
- 16 Forummet for Koordination af Uddannelsesforskning, der blev nedsat i 2013, definerer uddannelsesforskning således: "videnskabelig frembragt viden om almen- og fagdidaktik samt læring og uddannelse, som knytter sig til grundskole- og dagtilbudsområdet samt overgange til ungdomsuddannelserne". DAMVAD (2014): *Kortlægning af forskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne*.
- 17 Tænketanken DEA, "Hvilken viden efterspørges på dagtilbudsområdet?" samt Danmarks Evalueringsinstitut, "Dansk dagtilbudsforskning halter bagefter. Minianalyse".
- 18 DAMVAD, "Kortlægning af forskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne", 6.
- 19 IRIS Group for Rådet for Børns Læring, "Analyse af forskningsmidler på dagtilbuds- og grundskoleområdet".
- 20 Reform Kommissionen, "Nye Reformveje 2", 77.

- 21 Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier". 56
- 22 KL's Børne- & Undervisningsudvalg, "Budskaber til ny regering – trivsel og stærke børnefællesskaber", afs. 10.
- 23 Kvalitetsforum for Dagtilbud består af KL, BUPL, FOA, Børne- og Kulturchefforeningen (BKF), Forældrenes Landsforening (FOLA), Daginstitutionernes Landsorganisation (DLO) og BUPL's lederforening
- 24 Sammen om skolen består af regeringen, Danmarks Lærerforening, Skolelederforeningen, KL, Danske Skoleelever, Skole og Forældre, BUPL og Børne- og Kulturchefforeningen.
- 25 Uddannelses- og Forskningsministeriet, "Partnerskab for børneforskning".
- 26 Se også Ekspertudvalget på socialområdet, "Anbefalinger til en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på socialområdet".
- 27 Caswell og Larsen, *Borgerinddragelse i beskæftigelsespolitikken*, 2022., s. 177-212.
- 28 Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, "Hvad virker i beskæftigelsesindsatsen?"
- 29 Caswell og Larsen, *Borgerinddragelse i beskæftigelsespolitikken*, 2022. s. 177-186
- 30 Caswell og Larsen. s. 177-186
- 31 Se bl.a. Curtis, "Veje til et styrket forskningssamarbejde med kommuner – mens vi venter på ligeværdige forskning-praksis partnerskaber".
- 32 Sundhedsstyrelsen, "Forskning til styrkelse af indsatsen i det primære sundhedsvæsen: En national strategi".
- 33 Sundhedsstyrelsen, 35–37.
- 34 For mange af disse pointer, se Curtis, "Veje til et styrket forskningssamarbejde med kommuner – mens vi venter på ligeværdige forskning-praksis partnerskaber".
- 35 For denne drøftelse for professionshøjskolernes vedkommende, se Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier", 44.
- 36 Se også Curtis, "Veje til et styrket forskningssamarbejde med kommuner – mens vi venter på ligeværdige forskning-praksis partnerskaber". 97.
- 37 Oxlund og Dragsted, "Hvor er guldgrubene?", 34.
- 38 Se også Lyngsø, Grew, og Schiøtz, "Forskning i praksis – erfaringer fra forskning med brugerinddragelse og forskning i samarbejde med kommuner og almen praksis", 14.
- 39 Se også "CoARA - Coalition for Advancing Research Assessment".
- 40 Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier", 47.
- 41 Danske professionshøjskoler, "Professionshøjskolerne i tal", 26.
- 42 Innovationsfonden, "Innovation Fund Denmark - Report of the International Evaluation Panel 2019".
- 43 Bekendtgørelse af lov om Danmarks Innovationsfond, par. 2 og 3.
- 44 Forskningsreservens beløb er opgjort i løbende priser. Finansministeriet, "Fremtidssikring af Danmark – Ansvarlige investeringer i den grønne omstilling, velfærd, uddannelse, tryghed og et Danmark i balance - Finanslovsforslaget 2024" samt Finansministeriet, "Et mere trygt, grønt og rigt Danmark - Finanslovsforslaget 2025".
- 45 Danmarks Frie Forskningsfond, "Danmarks Frie Forskningsfond: Årsrapport 2023", 10.
- 46 Data fra DFF viser, at forskere ved professionshøjskolerne kun søger midler fra DFF i begrænset omfang. DFF's tal og afledte succesrater for sektoren må derfor også læses med forsigtighed.
- 47 Se også Hede, "Behovsdrevet forskning kan løfte vigtige, men svage forskningsområder?"
- 48 Dette er den røde tråd i den tilgang, der anvendes i partnerskabet Center for Udvikling af Borgerinddragende Beskæftigelsesindsatser (CUBB): <https://www.cubb.aau.dk/>.
- 49 Se også Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier", samt Hede, "Behovsdrevet forskning kan løfte vigtige, men svage forskningsområder?".
- 50 Sundhedsstyrelsen, "Forskning til styrkelse af indsatsen i det primære sundhedsvæsen: En national strategi".
- 51 Mandag Morgen, "Ekspertes vil stoppe famlen i blinde for milliarder".
- 52 Se også Tænk tanken DEA, "Hvilken viden efterspørger på dagtilbudsområdet?", 6. For samspillet mellem forskning og lokalpolitik, se Newman, Cherney, og Head, "Do Policy Makers Use Academic Research?".
- 53 Se også Hodgson m.fl., *The Projectification of the Public Sector*.

- 54 Se også Larsen, Gulis, og Pedersen, "Use of Evidence in Local Public Health Work in Denmark", Peirson m.fl., "Building Capacity for Evidence Informed Decision Making in Public Health", Armstrong m.fl., "Understanding Evidence".
- 55 Se Norges Forskningsråd, "Innovasjon i offentlig sektor: Forskningsrådets strategi 2018-2023".
- 56 Norges forskningsråd, "Forskning og innovasjon for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester".
- 57 Norges forskningsråd.
- 58 Se bl.a. Høiseth-Gilje, Guldvik, og Arnesen, "Evaluering av innovasjonsprosjekter i offentlig sektor (IPO) og offentlig sektor -Ph.D. (OFFPHD)".
- 59 KSF, "KS' plan for etablering av Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF): Fra pilot til etablert og landsdekkende samarbeidsstruktur".
- 60 Regieorgann SIA, "Evaluatie Regieorgaan SIA 2022: naar een volgende fase".
- 61 Regieorgann SIA, "Beoordeling".
- 62 Se f.eks. dette opslag: Regieorgann SIA, "Indieningsronde mei 2023". Se endvidere SIA's prinsipper for vurdering af bevillingsansøgninger: Regieorgann SIA, "Beoordeling".
- 63 Regieorgann SIA, "Evaluatie Regieorgaan SIA 2022: naar een volgende fase".
- 64 VNG, "VNG Kennishub".

Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd har til formål at fremme udviklingen af dansk forskning, teknologiudvikling og innovation til gavn for samfundet. Rådet har ansvar for at give uddannelses- og forskningsministeren, Folketinget og øvrige ministre uafhængig og sagkyndig rådgivning om forskning, teknologiudvikling og innovation på overordnet niveau, herunder om kommende behov. Rådet skal inddrage relevante nationale og internationale erfaringer og tendenser i sin rådgivning, der skal være baseret på dokumentation, undersøgelser, analyser og evalueringer inden for forskning, teknologiudvikling og innovation.

